

Бланка за кандидатстване на проект по Инструмента за възстановяване и устойчивост

1. Наименование на проекта.
Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд
2. Описание на проекта (цели, основни дейности).
<p>Европейска и национална политика</p> <p>Европейският съюз (ЕС) има за цел да бъде световен лидер в борбата с изменението на климата и в тази връзка се стреми да постигне целите на споразумението от Конференцията на страните по Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата (COP 21) в Париж, като същевременно осигурява чиста енергия в целия Съюз. За да изпълни този ангажимент, ЕС определи следните обвързващи цели за климата и енергетиката за 2030 г., както следва:</p> <ul style="list-style-type: none">• Намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) с най-малко 40% в сравнение с 1990 г.;• Повишаване на енергийната ефективност (ЕЕ) до поне 32,5%;• Увеличаване на дела на енергия от възобновяеми източници (ВИ) до поне 32% от брутното крайно потребление на енергия в ЕС;• Осигуряване на минимум 15% ниво на междусистемна електроенергийна свързаност между държавите членки. <p>В контекста на европейския преход към зелена икономика, като една от централните теми на Европейската политика, Планът за възстановяване и устойчивост на Република България се фокусира върху декарбонизацията и климатичната неутралност на градовете. На сградите в Европейския съюз се падат 40% от употребата на енергия и 36% от произведените въглеродни емисии. За да се постигне предложената от Европейската комисия (ЕК) цел /септември 2020/ за намаляване на емисиите с най-малко 55% до 2030, ЕС трябва да намали емисиите на парникови газове от сградите с 60%, изразходването на енергия с 14% и разходът за отопление и охлаждане с 18%.</p> <p>За постигането на тези стойности са необходими устойчиви концепции за реновиране на сградния фонд, базирани на експертизата и технологиите в ЕС. Чрез „ЗЕЛЕНИЯ ПАКТ“ вече съществува уникален инструмент, създаващ единни правила за действие, задължителни за всички. Енергийната ефективност се поставя на първо място като ръководен, хоризонтален принцип за постигане на устойчивост. Наред с това се включват критерии за устойчивост от областите: екология, икономика, социално-културни и функционални аспекти.</p> <p>Друга важна цел на ЕС е свързана със стратегическите въпроси за автономия и сигурност, включително енергийна независимост и свободен достъп до енергия. Като цяло държавите от ЕС имат висока степен на сигурност на доставките, благодарение на тяхната взаимосвързаност, установените им механизми за кризисна ситуация,</p>

добре развитата инфраструктура за внос и привлекателността на техните пазари. Нарастващите глобални Гео-стратегически съперничества се характеризират с нарастваща взаимосвързаност между сигурността и икономическата политика. Следователно по-голямата стратегическа автономия означава и свобода на действие в енергийната политика. Това налага установяване на прозрачни механизми и правилата на ЕС за стратегически важни технологии и инфраструктури в областта на енергетиката.

С цел осигуряване на координиран и съгласуван подход в целия ЕС и изпълнение на стратегията на Енергийния съюз всяка държава членка (ДЧ) изготвя Интегриран национален план в областта на енергетиката и климата (2018) и окончателен Интегриран план (2019 г.). Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България (ИНПЕК) включва разработен интегриран модел за прогнозиране в областта на енергетиката и климата и разработване на Дългосрочна стратегия в областта на климата.

С ИНПЕК се определят основните цели и мерки за осъществяване на националните политики в областта на енергетиката и климата, в контекста на европейското законодателство, принципи и приоритети за развитие на енергетиката. Основните цели, заложи в ИНПЕК са:

- стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиката;
- развитие на конкурентоспособна и сигурна енергетика;
- намаляване зависимостта от внос на горива и енергия;
- гарантиране на енергия на достъпни цени за всички потребители.

Националните приоритети в областта на енергетиката могат да бъдат обобщени, както следва:

- повишаване на енергийната сигурност и диверсификация на доставките на енергийни ресурси;
- развитие на интегриран и конкурентен енергиен пазар;
- използване и развитие на енергията от ВИ, съобразно наличния ресурс, капацитета на мрежите и националните специфики;
- повишаване на енергийната ефективност чрез развитие и прилагане на нови технологии за постигане на модерна и устойчива енергетика;
- защита на потребителите чрез гарантиране на честни, прозрачни и недискриминационни условия за ползване на енергийни услуги.

Основните **стратегически цели** са свързани със следните основни допускания:

- Макроикономически растеж и секторна добавена стойност, проектиращи съответния растеж на търсенето и предлагането на енергия.
- Подходящи мерки за енергийна ефективност за постигане на намаляваща крива на енергоемкост на икономиката.
- Интегриран подход за моделиране на използваната енергията, развитие на икономиката и околната среда, основани на исторически данни и прогнози, насочени към отразяване на възможно най-реалистично развитие на икономиката и обществото на страната.
- Включване на приложимите политики и ограничения на ЕС в областта на околната среда в моделирането и планирането на производството на енергия и климата.

- Развитие на енергийния, и по-специално на електроенергийния сектор, с акцент върху националната и регионалната енергийна сигурност, интеграцията на вътрешния пазар и балансиран микс от различни национални и вносни енергийни източници.
- Ефективно използване на местните енергийни ресурси (въглища) при спазване на екологичните изисквания.
- Поддържане на устойчиво ниво на външна зависимост от вноса на енергийни ресурси под средното за ЕС.
- Продължаване на либерализацията на енергийните пазари с бързи темпове, като същевременно са отразени грижите за уязвимите социални групи и управляване на възможните социални рискове и отрицателни въздействия.
- Устойчиво развитие на ВИ на пазарни основи и улесняване на регулирането на цените и определянето на разумни цели за енергийна ефективност, отговарящи на дневния ред и препоръките на ЕК.
- Включване на производство на ядрена енергия от нова ядрена мощност в националния енергиен микс след 2030 г.

Настоящата програма за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд има за цел справяне със следните предизвикателства, идентифицирани в Европейския семестьър:

- да се гарантира постигането на значителни икономии на енергия чрез целенасочени инвестиции в промишлеността, транспорта и сградния сектор. Увеличаването на инвестициите в инфраструктурата за чиста енергия (например чисто и нисковъглеродно производство на електроенергия, междусистемни връзки и интелигентни мрежи), в съответствие с приоритетите, очертани в българския проект на национален план в областта на климата и енергетиката, допълнително ще спомогне за подобряване на общата конкурентоспособност на икономиката и качеството на живот на хората. В тази връзка е отправената през месец юни 2019 г. Специфична препоръка на Съвета на Европейския съюз към България, а именно „Да насочи икономическата политика, свързана с инвестициите, към научните изследвания и иновациите, транспорта, по-специално към неговата устойчивост, водите, отпадъците и енергийната инфраструктура и енергийната ефективност, като отчита регионалните различия и подобрява бизнес средата.“.

- икономиката на България е с най-интензивното използване на ресурси и енергия и с най-високите емисии на парникови газове в ЕС, а нуждите от инвестиции в областта на енергетиката и декарбонизацията за улесняване на прехода към неутралност по отношение на климата са съществени, както е описано в Интегрирания план на България в областта на енергетиката и климата. Изпълнението на заложените мерки за енергийна ефективност и предложеният подход и механизъм за тяхното изпълнение е пряко свързано със Специфичната препоръка на Съвета, отправена към България през месец май 2020 г., а именно „Да рационализира и да ускори процедурите за предоставяне на ефективна подкрепа за малките и средните предприятия и самостоятелно заетите лица, като гарантира също така, че те имат непрекъснат достъп до финансиране и гъвкави условия за плащане. Да даде приоритет на готови за изпълнение публични инвестиционни проекти и да стимулира частните инвестиции, за да се ускори икономическото възстановяване. Да съсредоточи инвестициите в областта на зеления и цифровия преход, по-специално в областта на чистото и ефективно производство и използване на енергията и ресурсите, екологичната инфраструктура и устойчивия транспорт, като допринася за постепенната декарбонизация на икономиката, включително във въгледобивните региони.“.

Програмата за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд ще допринесе за изпълнение на Специфичните препоръки Съвета на Европейския съюз, отправени към България от 9 юни 2019 г. и от 20 май 2020 г. по отношение на изпълнение на целите за енергийна ефективност в сградния сектор, като усилията ще бъдат насочени към постигане на икономии на енергия, чрез целенасочени инвестиции в сграден фонд. Това ще доведе пряко до подобряване на средата и условията на живот на населението и ще има положителни икономически ефекти върху производителността и конкурентоспособността на предприятията в страната.

Прилагането на мерки за устойчиво енергийно обновяване в нежилищния сграден фонд ще допринесе за подобряване на бизнес средата, което ще има положително отражение върху икономическото развитие на регионите и ще допринесе за постепенната декарбонизация на икономиката в регионите и страната.

Мерките са насочени към зеления преход и икономии на енергия.

Усилията на България ще са насочени към увеличаване на дела на енергия от ВИ в брутното крайно потребление на енергия и да се намалят емисиите на парникови газове (ПГ). Съгласно препоръка на ЕК, България повиши нивото на амбиция по отношение на дела на енергия от възобновяеми източници (ВИ) в брутното крайно потребление на енергия от 25% на 27.09%, като по този начин заложи достигането на изчислената цел, съгласно приложение II към Регламент (ЕС) 2018/1999. В подкрепа на тази цел България ще изгради допълнителни мощности с акцент върху вятърната и слънчевата енергия. Предвидените промени в сектор транспорт ще имат значително отражение за развитието на енергията от ВИ, както и за намаляване на емисиите на ПГ. България ще насърчава въвеждането и използването на електрически и хибридни превозни средства в обществения и частния транспорт, а в големите градове се предвижда създаването на нискоемисионни зони.

По измерение „Енергийна ефективност“ България ще насочи усилията си към постигане на енергийни спестявания в крайното енергийно потребление, съсредоточавайки се върху подобряване на енергийните характеристики на сградите, както и в производството, преноса и разпределението на енергия. В съответствие с приоритетите на ЕС относно енергийната ефективност България поставя енергийната ефективност на първо място, предвид значението ѝ за подобряване на енергийната сигурност на страната чрез намаляване на зависимостта от внос на енергия, за намаляване разходите за енергия на бизнеса и домакинствата, за създаване на повече работни места, за подобряване качеството на въздуха и за намаляване емисиите на ПГ и повишаване качеството на живот на гражданите. Препоръката на ЕК за разработване на повече политики и мерки в тази област също беше взета под внимание и в съответствие с чл. 7 от Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година относно енергийна ефективност, България поставя акцент върху алтернативните политики и мерки за насърчаване на енергийната ефективност. Такива мерки включват финансови стимули за изпълнението на проекти за енергийна ефективност, насърчаването на договори с гарантиран резултат (ЕСКО договори) и обновяването на съществуващия сграден фонд, с оглед увеличаване на броя на сградите с близко до нулево потребление на енергия. Относно измерението „Енергийна сигурност“, основен приоритет на България е диверсификация на източниците и маршрутите за доставка на природен газ, диверсификация на енергийните доставки, ефективно използване на местните енергийни ресурси и развитието на енергийната инфраструктура. За постигането на

тези цели усилията ще бъдат насочени към развитието на мрежите и осигуряване на гъвкавост на електроенергийната система, в т.ч. допълнително развитие на електропреносната мрежа на напрежение 400 kV и 110 kV.

Основен елемент в процеса по пълна либерализация е защитата на уязвимите потребители. В съответствие с препоръката на ЕК за развитие на конкурентоспособни пазари на едро и дребно, чрез насърчаване на конкуренцията в страната и преминаване към изцяло пазарни условия, България поетапно ще премахва регулираните цени на електрическа енергия до края на 2024 г. Други политики и мерки, насочени към развитието на вътрешния енергиен пазар в съответствие с целите на Енергийния съюз, включват разработване на пазарно ориентиран механизъм за капацитет, оптимизация на потреблението, стимулиране създаването на енергийни общности за производство и потребление на възобновяема енергия и стимулиране по-активната роля на потребителите. Относно измерението „Научните изследвания, иновации и конкурентоспособност“, България се ангажира да насърчава научния напредък в иновативни енергийни технологии, включително за производство на чиста енергия.

Приносът на България за постигане на енергийните цели на Европейския съюз до 2030 г. е както следва:

Цели на България до 2030 г.:

• Възобновяеми енергийни източници (ВИ):	
Национална цел за дял на енергия от ВИ в брутното крайно потребление на енергия до 2030 г.	27.09%
Дял на електрическата енергия от ВИ в брутното крайно потребление на електрическа енергия	30.33%
Дял на топлинната енергия и енергията за охлаждане от ВИ в брутното крайно потребление на топлинната енергия и енергията за охлаждане	42.60%
Дял на енергията от ВИ в крайното потребление на енергия в сектор транспорт	14.20%
• Енергийна ефективност:	
Намаляване на първичното енергийно потребление в сравнение с базовата прогноза PRIMES 2007	27.89%
Намаляване на крайното енергийно потребление в сравнение с базовата прогноза PRIMES 2007	31.67%
Първично потребление на енергия	17 466 ktoe
Крайно потребление на енергия	10 318 ktoe
• Емисии на парникови газове:	
Национална цел за намаляване на емисиите на ПГ до 2030 г. спрямо 2005 г. за секторите извън ЕСТЕ (сграден фонд, селско стопанство, отпадъци и транспорт), съгласно Регламент (ЕС) № 2018/842 за задължителните годишни намаления на емисиите на парникови газове за държавите членки през периода 2021—2030 г.	0%
Национална цел в сектор Земеползване, промените в земеползването и горското стопанство, съгласно Регламент	за периодите 2021—2025 г. и

(ЕС) № 2018/841 за включването на емисиите и поглъщанията на парникови газове от земеползването, промените в земеползването и горското стопанство в рамката в областта на климата и енергетиката до 2030 г.	2026—2030 г. емисиите на ПГ да не надхвърлят поглъщанията, изчислени като сбора на общите емисии и на общите поглъщания на нейна територия общо във всички отчетни категории площи (No-debit commitment)
Ниво на междусистемна електроенергийна свързаност	15%
Източник: (B)ESTmodel, E3-Modelling	

Енергийната политика на страната цели утвърждаване на пазарните принципи в енергийния сектор, гарантиране на енергийната независимост, устойчиво енергийно развитие на страната, ефективно използване на енергията и енергийните ресурси, задоволяване потребностите на обществото от електрическа и топлинна енергия, природен газ и горива и е насочена към:

- поддържане на сигурна, стабилна и надеждна енергийна система;
- диверсификация на източниците и маршрутите на доставките на природен газ;
- модернизиране и разширяване на газопреносната инфраструктура;
- преодоляване зависимостта от внос на енергийни ресурси, чрез използване на местните ресурси (в т.ч. и въглища);
- модернизиране и разширяване на енергийна инфраструктура;
- развитие на ядрената енергетика съобразно съвременните изисквания за надеждност, безопасност и икономичност;
- подобряване на енергийната ефективност и повишаване използването на енергията от ВИ в брутно крайно потребление на енергия;
- активно участие на страната в изграждането на единен и стабилен европейски енергиен пазар;
- развитие на конкурентен енергиен пазар и политика, насочена към осигуряване на енергийните нужди и защита на интересите на потребителите;
- осигуряване на равнопоставен достъп до мрежата на всеки потребител, при ясни и недискриминационни правила;
- постигане на баланс на количество, качество и цена на енергията за крайните потребители.

Политиката в областта на енергийната ефективност (ЕЕ) е много съществен елемент от националната и европейската енергийна политика и политиката в областта на климатичните промени. Процесът на преминаване към енергетика с ниски нива на

вредни емисии изисква повишаване на енергийната ефективност, увеличаване използването на енергия от възобновяеми източници в брутното крайно енергийно потребление, подобряване на енергийното управление, развитие на енергийната инфраструктура и изграждането на вътрешния пазар, както и разработването на различни концепции и внедряване на нови технологии и услуги. В съответствие с приоритетите на ЕС, енергийната ефективност е първият приоритет в енергийната политика и е от основно значение за изпълнението на целите за периода 2020–2030 г. Нормативната уредба на България в областта на ЕЕ е приведена в съответствие с европейското законодателство, като основният документ, осигуряващ изпълнението на политиката в тази област е Закона за енергийната ефективност (ЗЕЕ). В изпълнение на изискванията на ЗЕЕ и съгласно разпоредбите на Директива 2012/27/ЕС и Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите са разработени и са в процес на изпълнение следните стратегически документи:

- Национален план за действие по енергийна ефективност 2014–2020 г.;
- Национален план за сгради с близко до нулево потребление на енергия 2015 г. – 2020 г.;
- Национален план за подобряване на енергийните характеристики на отопляваните и/или охладени сгради – държавна собственост, използвани от държавната администрация;
- Национална дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществените и частния национален жилищен и търговски сграден фонд.

Основните приоритети и цели в политиката на България в областта на енергийната ефективност са следните:

- постигане спестяване на енергия в размер на 8 325 GWh до 2020 г.;
- реализиране на годишни енергийни спестявания в размер на 1.5% от обема на продажбите на енергия;
- предприемане на мерки за подобряване на енергийните характеристики на поне 5% от общата разгърната застроена площ на всички отоплявани и/или охладени сгради – държавна собственост, използвани от държавната администрация;
- увеличаване броя на сградите с близко до нулево потребление на енергия;
- осигуряване на сигурна и достъпна енергия за всички;
- свеждане до минимум нежеланите последствия от използването на енергията върху здравето на хората и околната среда;
- повишаване жизнения стандарт на населението;
- повишаване на конкурентоспособността на българската икономика.

Предвидените политики и мерки за периода след 2020 г. осигуряват взаимовръзка между съществуващите и планираните политики и мерки в рамките на измерението „Декарбонизация“, както и между съществуващите и планираните политики и мерки по останалите измерения на Енергийния съюз до 2030 г.

Поради спецификата и взаимозависимостта на ефекта и очакваните резултати, мерките и политиките в областта на енергията от възобновяеми източници (ВИ) са комплексно съчетани с тези от измерение „Енергийна ефективност“. Положени са усилия за постигане на координация на националните политики в областта на климата

и енергетиката, като се използват и възможностите за регионалното сътрудничество с други държави членки, така че да бъдат привлечени необходимите за тяхното изпълнение инвестиции. Политиките и мерките надграждат обхвата и същността на сега действащите с оглед по-широко разгръщане и по-добра интегрираност на възобновяемата енергия при постигане на основните показатели за финансово достъпна, безопасна, конкурентоспособна, сигурна и устойчива енергийна система. По отношение на заложения в Енергийната стратегия приоритет за развитието и разширяването на битовата газификация в страната се отчита напредък от 5%. Използването на електрическа енергия в крайното потребление води до три пъти повече разходи на първична енергия в сравнение с екологичната алтернатива – пряко използване на природен газ. Поради това, заместването на електрическата енергия с природен газ за отопление и за домакински нужди в бита ще допринесе за трикратно спестяване на първична енергия и по тази причина трябва да се разглежда като един от начините за повишаване на енергийната ефективност. За създаване на стимули за увеличаване нивото на битова газификация в страната, в Министерство на енергетиката се изпълнява проект „Мерки за енергийна ефективност при крайните потребители на природен газ“ (DESIREE) – 10.9 млн. евро грант по Международен фонд „Козлодуй“. Целта му е да се стимулира битовата газификация, като се подпомогне първоначалната инвестиция на около 10 000 домакинства (фиксирана такса 30% от стойността на допустимата инвестиция и 100% такса за присъединяване, но не повече от 1000 евро на домакинство за системи с високоефективни котли и не повече от 1200 евро на домакинство за системи с кондензационни котли) за присъединяване към съществуващата газоразпределителна мрежа. По този начин ще се постигне намаляване на замърсяването на въздуха, чрез заместване на горива с високи нива на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух с природен газ. Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие към нея, приета с решение на Министерския съвет през 2019 г., очертава стратегическата рамка и приоритетите по отношение на адаптацията към изменението на климата до 2030 г. Целта е да се намали уязвимостта на страната спрямо последиците от изменението на климата и да се подобри капацитетът за адаптация на екологичните, социалните и икономическите системи към въздействията на изменението на климата.

За постигане на националната цел за дял на енергията от ВИ в брутното крайно потребление на енергия до 2030 г. (27.09%) е прогнозирано следното разпределение по сектори:

- 30.33% дял енергията от ВИ в сектор електрическа енергия;
- 42.60% дял енергията от ВИ в сектор топлинна енергия и енергия за охлаждане;
- 14.2% дял енергията от ВИ в сектор транспорт.

В ход е разработването на дефиниция за уязвими потребители и критерии за идентификация, както и мерки за тяхната защита. Към настоящия момент, в България се прилага мярка за подпомагане на лица, отговарящи на определените критерии за доходи и имуществено състояние, като през отоплителния период на тези лица се предоставят целеви помощи за отопление от системата за социално подпомагане.

Пазарът на електрическа енергия в България е частично либерализиран, като регулираният дял е 40%. Пазарът на дребно на електрическа енергия в България е

частично либерализиран. В съответствие с Третия либерализационен пакет на ЕК, България предприе стъпки към пълна либерализация на пазара на електрическа енергия. От 2007 г. всички крайни клиенти, в това число и битовите потребители, имат право да купуват електрическа енергия по договорени цени, като свободно избират своя доставчик на електрическа енергия. Въпреки това, за определена категория крайни клиенти, в това число и битовите, е осигурена възможност те да купуват електрическа енергия по регулирани от Комисията за енергийно и водно регулиране цени, от краен снабдител за съответната територия. Поетапното премахване на регулираните цени за крайните потребители ще доведе до увеличаване на конкуренцията между доставчиците на електрическа енергия, но в също време това излага потребителите на по-голямо ценово непостоянство. За да се гарантира защитата на енергийно уязвимите клиенти, държавата ще въведе мерки за подпомагане, позволяващи преминаването на процеса на либерализация на пазара без социални смущения. В тази връзка, целите които си поставя България са:

- да осигурява адекватна защита за енергийно бедните лица с предоставяне на целеви помощи за отопление;
- да прилага механизъм за защита на уязвимите клиенти при стартиране на процеса към пълна либерализация на цените на електрическата енергия за крайните клиенти, в това число и битовите;
- обновяване на сградния фонд. При обновяването на многофамилни жилищни сгради до класове „В“ се понижават средните месечни разходи, необходими за адекватно отопление на жилищата. Това може да доведе до изваждането на домакинствата, определени като рискови по доходи от групата на застрашените от енергийна бедност;
- прилагане на мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление – поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво (в допълняемост с инвестиции в енергийна ефективност за отделни домакинства, когато това е обосновано от енергиен одит); въвеждане на зони с ниски емисии; насърчаване на топлофикацията, вкл. разширяване на разпределителната мрежа за централно топлоснабдяване¹; насърчаване използването на ВЕИ, водород, други иновационни алтернативи.
- повишаване на енергийната ефективност чрез въвеждането към националната цел по чл. 7 от Директива 2012/27/ЕС, на изискването за приоритетно изпълнение на мерки за повишаване на енергийната ефективност при уязвими клиенти, включително домакинства, засегнати от енергийна бедност, и когато е целесъобразно, в сгради за социално жилищно настаняване.

Предоставянето на енергийно ефективни услуги е регламентирано в ЗЕЕ. Съгласно ЗЕЕ енергийно ефективните услуги имат за цел комбиниране доставката на енергия с енергийно ефективна технология и/или с действие, което обхваща експлоатацията, поддръжката и управлението, необходими за предоставяне на услугата, и водят до проверимо, измеримо или оценимо повишаване на ЕЕ и/или спестяване на първични енергийни ресурси. Енергийно ефективни услуги се извършват въз основа на писмени договори, сключени с крайните потребители на енергия. ЗЕЕ също така определя и лицата, които могат да извършват енергийно ефективни услуги – физически или юридически лица – търговци по смисъла на Търговския закон или по смисъла на

¹ Единствено за инсталации, които не използват въглища.

законодателство на държава-членка на Европейския съюз, или на друга държава – страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство. Съществена роля за стимулиране на пазара на енергийно ефективни услуги има изпълнението на договори с гарантиран резултат (ЕСКО). При тези договори възстановяването на направените инвестиции и изплащането на дължимото възнаграждение на доставчиците (ЕСКО компаниите) се извършват за сметка на реализираните спестявания на енергия. Те дават гаранция за своето изпълнение, респективно за спестяванията, които ще бъдат реализирани след изпълнението на проекта. За сгради държавна и/или общинска собственост, които са предмет на договори с гарантиран резултат е разработена специална Наредба за условията и реда за определяне размера и изплащане на планираните средства по договори с гарантиран резултат, водещи до енергийни спестявания в сгради - държавна и/или общинска собственост. Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР) участва в разглеждането и одобряването на средства за изпълнение на договори с гарантиран резултат в сгради държавна и/или общинска собственост, изпраща мотивирано предложение до Министерство на финансите за финансиране и изплащане на средствата и удостоверява, че за съответната сграда няма издаден сертификат в резултат на изпълнени дейности по други програми. АУЕР е национален администратор на Европейски професионален кодекс за ЕСКО договор. Кодексът е създаден в рамките на проект „Повишаване прозрачността на пазарите за енергийни услуги (Transparence)“, финансиран от ЕК по Програма "Интелигентна енергия за Европа". Той е съвкупност от ценности и принципи, необходими за успешната подготовка и изпълнение на проекти в областта на ЕСКО договор в европейските страни и определя принципите за поведение най-вече на доставчиците по ЕСКО договор.

Съгласно разпоредбите на Директива 2010/31/ЕС и Директива 2012/27/ЕС, публичните органи на национално, регионално и местно ниво следва да служат за пример по отношение на енергийната ефективност. В тази връзка Република България е определила по-амбициозна цел за обновяване на сградите, притежавани и ползвани от централната администрация като законното изискване, заложено в чл. 23, ал. 1 от ЗЕЕ, е във всички отоплявани и/или охлаждащи сгради – държавна собственост, използвани от държавната администрация ежегодно да се предприемат мерки за подобряване на енергийните характеристики на поне 5% от общата разгъната застроена площ (РЗП). В основата на съображенията за налагане на по-амбициозна цел стои освен необходимостта от намаляване на енергийното потребление в сградите, поради въздействието му в дългосрочен план, но и стимулиращата роля на сградите, притежавани от публични органи, тъй като те представляват значителен дял от сградния фонд и са с висока степен на видимост в публичния живот.

Съгласно приетата на 30 май 2018 г. Директива (ЕС) 2018/844 на Европейския парламент и на Съвета, изменяща Директива 2010/31/ЕС, държавите-членки следва да разработят дългосрочна стратегия за саниране в подкрепа на санирането на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради, както обществени, така и частни, за постигане на високо енергийно ефективен и декарбонизиран сграден фонд до 2050 г., улеснявайки разходно ефективната трансформация на съществуващите сгради в сгради с близко до нулево нетно потребление на енергия.

В тази връзка е разработена Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. (Приета от Министерския съвет с Протокол № 8 от 27.01.2021 г.), с която се определят:

- индикативни междинни цели за 2030 г., 2040 г. и 2050 г.;
- примерно описание на финансови средства за подпомагане на изпълнението на стратегията;
- ефективни механизми за насърчаване на инвестициите в санирането на сгради.

Етапните цели за обновяване на жилищния и нежилищния сграден фонд, съгласно дългосрочната национална стратегия са:

Индикатор		2021-2030 г.	2031-2040 г.	2041-2050 г.
Спестявания на енергия общо	GWh/y	2 917	6 502	7 329
Жилищни сгради	GWh/y	2 477	5 694	6 294
Нежилищни сгради	GWh/y	440	808	1 035
Обновена площ	m ²	22 203 509	49 570 668	55 823 015
Жилищни сгради	m ²	19 026 656	43 735 175	48 343 297
Нежилищни сгради	m ²	3 176 852	5 835 493	7 479 718
Обновена площ от съществуващия сграден фонд за обновяване в момента	%	8%	18%	20%
Спестяване на емисии CO ₂	тон	1 306 435	2 891 610	3 274 453
Жилищни сгради	тон	1 065 184	2 448 461	2 706 441
Нежилищни сгради	тон	241 251	443 149	568 012

Към настоящия момент са обновени едва 4,2% от многофамилните жилищни сгради, 11% от РЗП за жилищни сгради и 9,6% от РЗП за нежилищни сгради, 1,7% от площта на административните сгради и само 2,1% от сградите от културна инфраструктура. Нуждите за обновяване на жилищни и нежилищни сгради са значителни и далеч надхвърлят постигнатото до момента. Аналитични данни на обновените сгради до момента, както и идентифицираната необходимост за обновяване на сградния фонд са представени в таблица 1 и таблица 2²:

² Данните обхващат Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013, Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 и Национална програма за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради. Останалите изпълнявани проекти представляват пренебрежимо малък процент от обновената структура, поради което не са включени в представените данни.

Таблица 1 – Обновени сгради по сключени договори по оперативни и национални програми:

Тип инфраструктура/ тип сгради	Общо в страната	Обновени сгради по ОПРР 2007-2013 и 2014-2020 и НПЕЕМЖС	Обновени сгради по ОПРР 2007-2013 и 2014-2020 и НПЕЕМЖС ³ %	Оставащи за обновяване	Оставащи за обновяване %
Многофамилни жилищни сгради/блокове	66 865	2 783	4,2%	64 082	95,8%
жилищни сгради ресурс в лв.	23 143 499 485	2 077 673 030	9,0%	21 065 826 455	91,0%
нежилищни сгради ресурс в лв.	3 652 906 130	286 940 974	7,9%	3 365 965 156	92,1%
жилищни кв.м	264 676 000*	12 188 645 (обновени) 7 900 000**(построени след 2010 г.)	7,6%	244 587 355	92,4%
нежилищни сгради кв.м	16 492 063	1 579 290	9,6%	14 912 773	90,4%
Тип инфраструктура	Общо в страната (РЗП, кв.м)	Обновени по ОПРР 2007-2013 и 2014-2020	Площ на обновени сгради %	Площ на сгради за обновяване	Площ на сгради за обновяване %
Сгради за административно обслужване	14 878 947	247 758	1,7%	14 631 189	98,3%
Сгради за култура и изкуство	2 296 810	47 482	2,1%	2 249 328	97,9%

Таблица 2 – Обновени сгради по изпълнени проекти по оперативни и национални програми:

Тип инфраструктура	Общо в страната	Обновени сгради по ОПРР 2007-2013 и 2014-2020 и НПЕЕМЖС	%
Многофамилни жилищни сгради/блокове	66 865	2 488	3,7%
жилищни лв.	23 143 499 485	1 991 227 645,2	8,6%
нежилищни сгради лв.	3 652 906 130	248 450 574,8	6,8%
жилищни кв.м	264 676 000*	11 617 261,7 (обновени) 7 900 000**(построени след 2010 г.)	7,4%
нежилищни сгради кв.м	16 492 063	1 457 181,6	8,8%
нежилищни сгради GWh	2 283	192,6	8,4%
Тип инфраструктура	Общо в страната (РЗП, кв.м)	Обновени по ОПРР 2007-2013 и 2014-2020	%
Сгради за административно обслужване	14 878 947	167 665	1,1%
Сгради за култура и изкуство	2 296 810	42 831	1,9%

*Съгласно „Преглед и анализ на националния жилищен сграден фонд в Република България“ полезната площ на целогодишно обитаваните жилищни сгради е 240 614 647 м². В таблицата е записана разгъната застроена площ (РЗП), като последната е получена като полезната площ е завишена с приблизително 10%.

** Приблизителна разгъната застроена площ на новите жилищни сгради построени в периода 2010 г. - 2019 г. Те са изпълнявани в съответствие със съвременните нормативни изисквания за енергийна ефективност.

Разполагаемите ресурси и концентрация на средства в различни типове сграден фонд за прилагане на мерки за устойчиво енергийно обновяване в нежилищния сграден фонд по Инструмента за възстановяване и устойчивост са недостатъчни за покриване

³ Национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради.

на нуждите в тяхната цялост. В тази връзка е необходимо чрез програмата да се осигури реформа и подходящ механизъм за устойчиво финансиране на такъв тип мерки и след прилагане на програмата, както и устойчив модел за изпълнение на мерки за ЕЕ. Тя следва да послужи като преходен вариант за създаването на устойчив модел свързан с осигуряване на политиката за декарбонизация до 2050.

Така поставените цели в сградния сектор се очаква да имат принос в изпълнението на задълженията по чл. 7 от Директива (ЕС) 2018/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 година за изменение на Директива 2012/27/ЕС. Анализът на наличната информация от реално сертифицирани сгради показва, че за постигане на количествените измерения на индикаторите, политиките за обновяване трябва да са фокусирани приоритетно към сгради с показател към настоящия момент на енергопотребление с класове E, F и G за всички категории сгради.

Постигането на целите за повишаване на енергийната ефективност е стратегически свързано с обновяването на сградния фонд, като приоритет ще се дава на енергийната ефективност в съчетание с използването на възобновяеми енергийни източници. Ще се дава приоритет на навлизането на високоефективните охладителни и отоплителни инсталации, на въвеждането на иновативните технологии, използващи геотермална, хидротермална и слънчева енергия, и на използването на отпадна топлина и студ.

Освен това ще се насърчава използването на ефективно централно отопление и централно охлаждане, което ще намали загубите по преноса и разпределение на топлинна енергия и ще доведе до намаляване емисиите на CO₂.

Инвестициите в кръговата икономика, зелените инвестиции и трансферът на технологии пораждат необходимостта от увеличаване на капацитета в строителната индустрия, което идентифицира нужда от обучения и подобряване на капацитета. Капацитетът на строителния сектор се нуждае от допълнително внимание по отношение на:

- Обучения на персонала;
- Оптимизация в подготвителните дейности и срокове - проекти за оптимизация на изпълнението на административните процеси преди строителството;
- Необходимост от подобряване на качеството на проектите - интегриране на BIM система и по-нататъшна дигитализация.

В изпълнение на чл. 5, параграф 2 от Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите и чл. 6 от Делегиран регламент (ЕС) № 244 на Комисията за допълване на Директива 2010/31/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно енергийните характеристики на сградите чрез създаване на сравнителна методологична рамка за изчисляване на равнищата на оптимални разходи във връзка с минималните изисквания за енергийните характеристики на сградите и сградните компоненти е разработен Доклад за изчисляване на оптимални по отношение на разходите равнища на минимални изисквания за енергийните характеристики на сградите в Република България. В доклада са определени еталонни сгради за различни категории съществуващи сгради. Българското законодателство определя видовете сгради за обществено обслужване в Наредба № 1 от 2003 г. на МРРБ за номенклатурата за видовете строежи. Сградите за обществено обслужване са систематизирани в девет групи:

1. сгради за образование и наука;

2. сгради в областта на здравеопазването и ветеринарната медицина;
3. сгради в областта на социалните услуги;
4. сгради в областта на културата и изкуствата;
5. сгради в областта на вероизповеданията;
6. сгради за административно обслужване;
7. сгради в областта на търговията, общественото хранене, услугите и хазарта;
8. сгради в областта на транспорта и електронните съобщения
9. сгради и съоръжения за спорт.

В групата на сградите за административно обслужване са включени административни сгради, банкови и небанкови финансови институти, обслужващи сгради към производствени обекти, представителни сгради, пощи, сгради на централните и териториални администрации, правителствени сгради, центрове за провеждане на конференции и конгреси, сгради на съда, прокуратурата и др. Директива 2010/31/ЕС, чл. 4, ал. 1 дава право на държавите членки да преценят дали да направят разграничение между нови и съществуващи сгради, както и между различните категории сгради. В България това разграничение не е направено. Не са определени и еталонни сгради за нови сгради, както изисква Делегиран регламент (ЕС) № 244/2012 и указанията към него. Причината за това е, че съгласно националното законодателство единствената разлика между нови и съществуващи сгради е класа на енергопотребление, на който трябва да отговарят сградите. Определените критерии за избор на всяка еталонна сграда са: вид на строителната система, етажност, възраст на сградите и вид на системата за топлоснабдяване. Използваният подход за определяне на еталонни сгради е чрез комбиниране на виртуален модел с представителни параметри на съществуващи сгради от дадената категория. Определени са мерки за енергийна ефективност за еталонните сгради. Предложени са пакети от мерки, като е приложена комбинаторна методика, основаваща се на матричен модел на възможните мерки за дадена еталонна сграда. Изчислена е необходимата първична енергия, обусловена от прилагането на мерки и/или пакети от мерки за еталонните сгради. В доклада е посочено, че приложеният в България метод за изчисляване на енергийните характеристики на сградите се базира на европейски модел, въведен като български стандарт и е допълнен с модели, отчитащи и влагообмена, тъй като европейският третира само явната топлина, което не позволява да се оцени необходимата за охлаждане енергия при наличие на въздухообмен в охлажданата зона. За целите на изчислението на оптималните по отношение на разходите енергийни характеристики на сградите и за разработването на национална дефиниция за сгради с близко до нулево потребление на енергия в България, за базови са определени техническите норми от 1999 г.

В доклада са представени изчисления на глобалните разходи на база анализ на разходите в рамките на целия жизнен цикъл за всяка еталонна сграда само на финансово равнище. Дефинирани са входните параметри, използвани за изчисляване на глобалните разходи и включените видове разходи (разходи за първоначални инвестиции, експлоатационни разходи и разходи за обезвреждане на отпадъци). Оптималните равнища на енергийни показатели са изчислени за всички определени еталонни сгради, като е следван подхода на системно ниво - в конкретния случай на основата на анализ на влиянието на коефициентите на топлопреминаване през сградните ограждащи конструкции и елементи върху потребната енергия. Определянето на минимални изисквания за енергопотреблението в сгради с

обобщени скали с числени стойности на класовете на енергопотребление се въвежда в националното законодателство през 2016 г. с Наредба № Е-РД-04-2 от 22.01.2016 г. за показателите за разход на енергия и енергийните характеристики на сградите. С наредбата се определят условията за определяне и единната методология за формиране на показатели за разход на енергия и енергийни характеристики на сгради, параметрите на скала на класовете на енергопотребление за различни по предназначение категории сгради и граничните числови стойности на интегрирания енергиен показател "специфичен годишен разход на първична енергия" в kWh/m², определени със скалата на класовете на енергопотребление за различни по предназначение категории сгради.

В Република България са въведени изискванията на Директива 2010/31/ЕС, предстои въвеждането на измененията определени с Директива (ЕС) 2018/844. В отделен Закон за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ) е транспонирано европейското законодателство, свързано с насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и са уредени обществените отношения, свързани с производството и потреблението на електрическа енергия, топлинна енергия и енергия за охлаждане от възобновяеми източници; газ от възобновяеми източници; биогорива и енергия от възобновяеми източници в транспорта. Във връзка с транспониране изискванията на Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 година за насърчаване използването на енергията от възобновяеми източници предстои извършването на промени в ЗЕВИ и подзаконовата нормативно уредба към него. Въпреки, че в резултат от изпълнението на съществуващите разпоредби на действащото българско законодателство към 2020 г. са постигнати добри резултати, съпоставяйки ги с новите изисквания в Директива (ЕС) 2018/844 е открит потенциал за подобряване на действащото законодателство по енергийна ефективност за сградите в посока на неговото по-добро прилагане. Създадената широкообхватна нормативна рамка на ЕС за постигането на неутрален статут по отношение на климата до 2050 г. е базата, върху която в краткосрочен и в дългосрочен план ще се извършват надстройките на българската нормативна уредба за енергийна ефективност, като част от националната нормативна уредба в областта на енергетиката и климата по петте измерения на Енергийния съюз.

Устойчивото енергийно обновяване на сградите има многобройни положителни ефекти, един от които безспорно е намаляването на енергийната бедност. За реализирането на тези ефекти е необходимо сградните фондове да бъдат обновени, за да се приблизят максимално до стандарта за почти нулево-енергийни сгради. Със законодателния пакет „Чиста енергия за всички европейци“ Европейската комисия предлага комплект от мерки за справяне с енергийната бедност чрез енергийна ефективност, предпазни мерки срещу прекъсване на доставките и по-добро дефиниране и мониторинг чрез интегрираните национални планове в областта на енергетиката и климата. Политиката за енергийната бедност е засегната в новата Директива за енергийната ефективност (2018/2002), Директива за енергийните характеристики в сградите (2018/844) и Регламента за управление на Енергийния съюз (2018/1999). В Директивата 2018/2002 е посочено, че сегашните равнища на обновяване на сгради са недостатъчни за постигане на целите на Парижкото споразумение, което налага изискването, че при проектирането на мерките за енергийна ефективност държавите членки следва да вземат предвид необходимостта от облекчаване на енергийната бедност, като ефективните дейности за намаляването

на енергийната бедност трябва да включват мерки за подобряване на енергийната ефективност в сградния фонд едновременно с мерки, свързани със социалната политика.

Механизмът за защита на уязвимите от бедност групи население ще включва критерии за идентифициране, финансови и нефинансови мерки за тяхната защита. Този механизъм за подпомагане на уязвимите потребители на електрическа енергия е предназначен да осигури през цялата година минималните необходими количества електрическа енергия за тези потребители извън техните нужди за отопление, за които се предоставя социална помощ.

България предвижда изменение на Закона за енергийна ефективност, с което да бъде въведена национална дефиниция на понятието „енергийна бедност“.

Мерките предлагат възможности за разходно ефективната трансформация на съществуващите сгради в сгради с близко до нулево нетно потребление на енергия (nZEB), което е в съответствие с изискването на чл. 2а от Директива относно енергийните характеристики на сградите (ДЕХС) за разходно ефективната трансформация на съществуващите сгради в сгради с близко до нулево нетно потребление на енергия.

Основните мерки за устойчиво енергийно обновяване на сгради държавна и общинска собственост обхващат следните категории нежилни сгради: административни сгради, културна инфраструктура, спортна инфраструктура и сгради, собственост на Българската академия на науките. **За тези сгради е необходим индивидуален подход на проектно ниво, при отчитане на основната цел – постигане на висок клас на енергопотребление „А“.**

Инвестициите в устойчиво енергийно обновяване трябва да осигурят устойчивост на изпълнението на енергоспестяващи мерки (ЕСМ) и следователно да включват всички необходими СМР за гарантиране качеството на това изпълнение. Програмата предвижда допустимост за финансиране на всички мерки за ЕЕ, предписани в обследванията за ЕЕ за всяка сграда.

Техническите мерки, свързани с укрепване и осигуряване на механична устойчивост на сградната конструкция изискват по същество друг вид обследване (различно от енергийното), което се извършва по реда на Наредба № 5 от 2006 г. за техническите паспорти на строежите. Изпълнението на такива мерки изисква също индивидуален конструктивен проект за всяка сграда. Поради това разходите за конструктивни дейности, за строителни и монтажни работи по ВиК инсталацията, за премахване на съществуващите пречки за достъпност на хора с увреждания, както и разходите за инсталирането на тръбопроводна инфраструктура за инсталиране на по-късен етап на зарядни точки за електрически превозни средства пр., изискват допълнителна оценка.

В тази връзка подкрепата за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд ще окаже положително въздействие от гледна точка на икономически растеж и създаване на нови работни места, а спестяването на енергия ще доведе и до спестяване на финансови ресурси. Спестяването на енергия е един от най-бързите и разходно-ефективни начини за постигане на стратегическите цели за борба с климатичните промени, гарантиране на енергийната сигурност и постигане на устойчиво икономическо и социално развитие.

В отговор на пандемията COVID-19 и смекчаване на огромните икономически последици са необходими действия за постигане на бързо и стабилно икономическо

възстановяване в България и ЕС, чрез инвестиции и реформи, фокусирани върху предизвикателствата и инвестиционните нужди, свързани със зелените и цифровите преходи, като по този начин да се осигури устойчиво възстановяване на държавите-членки.

В рамките на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 (ОПИК) се финансират проекти за въвеждане на енергоспестяващи технологии и оползотворяване на енергията от ВИ от страна на предприятията. Програмата се съфинансира от ЕС чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР). Проекти за прилагане на мерки за ЕЕ по ОПИК се финансират в рамките на Алтернативна мярка 3 - Процедура BG16RFOP002 - 3.002 “Повишаване на енергийната ефективност в големи предприятия” по приоритетна ос 3 „Енергийна и ресурсна ефективност“. Алтернативната мярка е с период на действие 2019-2020 г. Бенефициенти са съществуващи предприятия извън секторите на търговията и услугите. Процедура BG16RFOP002-3.002 стартира през 2019 г. с 68 договора за безвъзмездна финансова помощ на обща стойност 253 791 859,90 лв., от които безвъзмездна финансова помощ (БФП) в размер на 122 614 711,56 лв. (48,3% интензитет на грантовата част). Планираните за реализиране енергийни спестявания в предприятията по сключените договори са в размер на 553 505,51 MWh/y, а очакваното намаляване на емисиите на парникови газове е в размер на 330 006,61 тона/г. CO₂. За целите на чл. 15, ал 2 и за нуждите на определянето на Националната кумулативна цел за енергийна ефективност по чл. 14, ал. 1 от ЗЕЕ като алтернативна мярка по чл. 14, ал 7, т.2. се използват само енергийните спестявания, съответстващи на размера на безвъзмездната финансова помощ по Процедура BG16RFOP002-3.002, които се равняват на 267 737,7 MWh (22,99 ktоe). Постигнатите енергийни спестявания ще се оценяват по метода „отдолу-нагоре“ на база на реално изпълнени проекти за повишаване на енергийната ефективност в предприятията.

Извършените оценки на европейско и на национално ниво показват необходимостта от значителни инвестиции за повишаване на енергийната ефективност и обновяване на сградният фонд.

Необходимите инвестиции за повишаване на енергийната ефективност и обновяване на сградният фонд, съгласно Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради, са:

	2021-2025	2026-2030	2031-2040	2041-2050
Инвестиции	лв./г.	лв./г.	лв./г.	лв./г.
Жилищни сгради	257 180 671	535 480 142	911 015 558	1 007 003 984
Нежилищни сгради	59 899 456	80 831 802	129 253 125	165 671 859
Общо на година	317 081 000	616 312 000	1 040 269 000	1 172 676 000
Общо за периода	1 585 405 000	3 081 560 000	10 402 690 000	11 726 760 000

В рамките на изпълнението на ОПРР 2007-2013 и ОПРР 2014-2020 за нежилищни сгради е вложен ресурс, който се оценява на 7,9% от общо необходимия за страната. Необходимият допълнителен ресурс за обновяване на нежилищни сгради е 92,1%. За обновяване на жилищни сгради, вложеният ресурс по ОПРР (2007-2013 и 2014-2020) и НПЕЕМЖС е едва 9,0%.

В изпълнение на гореизложените приоритети и анализи, основни цели на Програмата за устойчиво енергийно обновяване на жилищния сграден фонд по Инструмента за възстановяване и устойчивост са:

- Създаване на устойчив модел на изпълнените мерки за енергийна ефективност, тясно обвързани с критериите за „Зелената сделка“ чрез прилагане на високоефективни мерки, водещи до постигане на потребление на енергия близко до нулево;
- Трансформиране на строителния бранш в устойчив;
- Въвеждане на „зелени“ обществени поръчки (ЗеОП) при изпълнение на мерките за ЕЕ, като основен инструмент за постигане на устойчиви практики и използване на екологични критерии в процеса на възлагане. Въвеждането на „зелени“ критерии при възлагането на обществени поръчки е утвърдено средство за намаляване на негативното въздействие от общественото потребление върху околната среда и стимулиране на употребата, предлагането и развитието на по-екологични стоки и услуги с по-висока „обществена стойност“. Чрез избора на стоки и услуги, които са съобразени с опазването на околната среда и рационалното и отговорно използване на природните ресурси с изпълнението на програмата ще се допринесе за постигане на устойчиво и екологосъобразно производство и потребление, и повишаване на ресурсната ефективност на икономиката. ЗеОП осигуряват дългосрочни ползи за обществото чрез разумен, устойчив и приобщаващ растеж, тъй като преди всичко са свързани с опазване и подобряване на околната среда, чрез: спестяване на материали и енергия; намаляване на разходите за придобиване на продукти и услуги, като се отчита целият им жизнен цикъл; редуциране на отпадъците и замърсяването; намаляване на емисиите на парникови газове; ефективно управление на околната среда; създаване на стимули за разработване на екологосъобразни и иновативни технологии, техники, продукти и услуги;
- Създаване на устойчив модел за финансово обезпечаване на мерки за енергийна ефективност в тяхната всеобхватност, чрез дефиниране, създаване, ситуиране и структуриране на Единен национален фонд за декарбонизация⁴, като основна финансова схема в подкрепа на българската стратегия за дългосрочно обновяване на сградния фонд на територията на страната. По този начин се създаде устойчив модел на дългосрочно финансово осигуряване, чрез прилагане и използване на различни приходоизточници и възвръщаемост на инвестициите в период от 5 до 15 г. През създадения фонд за декарбонизация ще могат да се финансират мерки за енергийна ефективност и след приключване на програмата, като очакванията са до 2050 г. да бъдат санирани около 60% от жилищните сгради и 50 % от всички сгради в страната.

Създаването на Единен национален фонд за декарбонизация е част от Националния план за възстановяване и устойчивост (РЕФОРМА 1 в компонент „Нисковъглеродна икономика“ по стълб 2 „Зелена България“) и в тази връзка е част от цялостната реформа в енергийния сектор в страната. Програмата е тясно обвързана с фонда за

⁴ Единен национален фонд за декарбонизация е дефиниран в Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.

декарбонизация, тъй като ще допринесе за неговото функциониране. Предвижда се спестените разходи от намаленото потребление на енергия след изпълнението на проектите в рамките на програмата за ЕЕ да бъдат внасяни във Фонда за декарбонизация. Изискването за възвръщаемост на спестената енергия ще бъде регламентирано в договорите за безвъзмездна финансова помощ с бенефициентите. По този начин няма да е необходим първоначален собствен ресурс за изпълнение на проектите, но ще се гарантира финансов ресурс за последващо изпълнение на други проекти за енергийна ефективност в сграден фонд, след приключване на изпълнението на програмата.

Очакванията, свързани с изпълнението на програмата, спрямо заложените цели в Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради (с хоризонт до 2050 г.) са, че след прилагането на мерки за ЕЕ до 2026 г. ще бъдат постигнати **379 GWh/год понижаване на годишното потребление на първична енергия в резултат на енергоспестяващите мерки и намаляване на емисиите от парникови газове (CO₂) с 208 ktоe.**

Специфични цели на програмата са:

- Подобряване енергийните характеристики на националния сграден фонд от нежилищни сгради, чрез прилагане на устойчиви интегрирани високоефективни енергийни мерки;
- Достигане на клас на енергопотребление „А“ и по изключение клас „Б“ след прилагане на енергоспестяващи мерки при публични сгради;
- Намаляване на разходите за енергопотребление, което ще доведе и до спестяване на публичен ресурс;
- Подобряване на условията в помещенията за предоставяне на услуги и за работа.
- Постигане на 30% спестяване на първична енергия за всеки обект от нежилищния сграден фонд. Инвестициите в нежилищния сграден фонд се проследяват с коефициент от 100 % в подкрепа на целите, свързани с изменението на климата.

Заложените в Програмата дейности кореспондират с дефинираните от Европейската комисия приоритетни области (по-специално „Саниране“, „Модернизиране“ и „Преквалификация и повишаване на квалификацията“) на Механизма за възстановяване и устойчивост за справяне с кризата, предизвикана от Covid-19. Програмата е в съответствие и с Приоритет 4 „Кръгова и нисковъглеродна икономика“ на Националната програма за развитие: България 2030.

Програмата за енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд ще спазва принципа да не нанася значителна вреда („do no significant harm“ /DNSH/ principle) и ще осигури ефективно прилагане на този принцип, доколкото е възможно, като вземе предвид Регламента за таксономията.

Към програмата е приложен контролен списък за оценката съгласно принципа за ненанасяне на значителни вреди на ПРОГРАМА „Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд“ (Приложение 3). Инвестициите в нежилищния сграден фонд се проследяват с коефициент от 100 % в подкрепа на целите, свързани с изменението на климата и се счита, че принципът за ненанасяне на значителни вреди е спазен за целта във връзка с изменението на климата (т.е.

сметчаване на изменението на климата или адаптиране към него), тъй като в програмата е заложено задължително изискване след изпълнение на мерките да се постигне 30% спестяване на първична енергия за всеки обект на интервенция.

В тази връзка инвестициите по програмата, свързани с интервенции в сградния фонд, се проследяват с коефициент 100 % в подкрепа на целите, свързани с изменението на климата. Инвестициите за организация и управление на програмата не се отчитат като принос към постигане на целите за изменение на климата. Общият дял на разходите за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд, свързани с енергопотреблението са над 98% от общите разходи на програмата.

Отчетност на заложените цели на програмата:

Съгласно чл. 76 (1), т.1 от Закона за енергийната ефективност „Енергийните спестявания при крайните клиенти, постигнати след въвеждането на мерки за повишаване на енергийната ефективност, се доказват чрез оценка на постигнатите енергийни спестявания след обследване за енергийната ефективност на сграда, предприятие, промишлена система или система за външно изкуствено осветление или след проверка на отоплителна инсталация с водогреен котел или на климатична инсталация, като обследването или проверката се извършва не по-рано от една година след въвеждането на мерките“.

В тази връзка нови сертификати следва да бъдат изготвени в предвидения в НАРЕДБА № Е-РД-04-1 от 22.01.2016 г. за обследване за енергийна ефективност, сертифициране и оценка на енергийните спестявания на сгради срок, т.е. нов сертификат се издава не по-рано от една календарна година след изпълнението на енергоспестяващи мерки или извършването на строителните и монтажните работи, за които е наличен регистриран разход на енергия по видове горива и енергии, използвани в сградата.

Темата за енергийната ефективност в сградния фонд е ключова за декарбонизацията на българската икономика, стопанския и социален живот. Необходимо е да се търсят решения за намаляване на енергийното потребление, което има ефект за подобряване на околната среда и намаляване на разходите. За целта е важно да се популяризират различните възможности за изпълнение на мерки за енергийна ефективност, които са с потенциал за възвръщаемост на инвестициите, за да достигнат до всички заинтересовани страни.

От особена важност при изпълнението на програмата ще бъде оценката на жизнения цикъл на сградите /LCC/ с отчитане на въглеродния отпечатък. Жизненият цикъл ще включва всички процеси, включително премахването на сградите.

За минимизиране на въглеродния отпечатък за експлоатационния живот на сградите и инсталациите ще се използва базата данни от одобрени материали, изделия и съоръжения на водещи европейски и национални стандарти.

Във връзка с устойчив строителен процес:

- Задължение на изпълнителя е да предостави информационни листове за безопасност и/или EPD декларации на вложените материали;
- Задължение за опазване на въздуха по време на строителството чрез използване на строителна техника и процеси за редуциране на запрашаването и опазване на почвите и подпочвените води от химически замърсявания;
- Предписания относно нивото на шума по време на строителството (не превишаване на околния шум) и провеждане на измервания за контрол на нивото на шума;

- Изпълнение на минималните законови предписания на Закона за управление на отпадъците. Участниците в строителния процес се обучават целево по отношение на намаляване количеството на отпадъците. Ръководството на строежа контролира разделянето на отпадъците и коректното използване на площадките за събиране. Строителните материали се разделят на минерални отпадъци, материали, годни за рециклиране, смесени строителни отпадъци, проблемни отпадъци и азбесто съдържащи отпадъци.

- Изготвяне на ръководства за експлоатация – документация на отнасящите се за сградата, ръководства по техническо поддържане, контрол, експлоатация и обслужване. Оценява се обектовата документация по няколко аспекта. Освен изготвяне на технически паспорт по Наредба № 5/2006 г. се препоръчва и ръководства към различните целеви групи (например: поддръжка, почистване и др.)

По отношение на ресурсната ефективност ще се предвидят мерки за спестяване на вода, както и възможност за повторна употреба, използване на дъждовна вода и др. Ефикасното използване на ресурсите предполага и прилагане на принципа за кръговост и използване на органични строителни материали, които съхраняват въглерод като сертифицирана дървесина.

Ще се използват екологични материали, изисквания за термичен и визуален комфорт, качество на въздуха и достъпна среда.

Като се отчитат даденостите в България, ще се търсят и други специфични решения и технологии, използващи геотермална и хидротермална енергия.

Ще се разработят базови модели за различни видове сгради. Предвиждат се и иновативни решения и пилотни проекти за демонстриране на ползите от устойчиво саниране.

При реализиране на програмата за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд ще се съблюдават принципите на равенство между половете и равните възможности и недопускане на дискриминация. Ще се съблюдава стриктно за равнопоставеността, както между мъжете и жените, и участие на хора в неравностойно положение, така и между представителите на различните малцинствени групи. Ще се осъществява превенция и навременно отстраняване на всички предпоставки, водещи до неравнопоставеност. В този контекст, в процеса на избора на изпълнители от страна на бенефициентите ще се прилага българското законодателство, като всички икономически оператори, които отговарят на поставените условия, ще могат да се включат независимо от пол и етническа принадлежност. Програмата, както и документите за нейната реализация (насоки, указания, инструкции и др.) не съдържат ограничителни условия по отношение участие на жените в процеса на изпълнение. Обновяването на нежилищните сгради ще допринесе за създаване на условия за осигуряване на достъпна среда в обществените сгради, в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

Програмата е напълно съобразена с принципите на устойчивото развитие, чрез използване на ресурсите по начин, който позволява запазването на естествения баланс в околната среда, както по време на изпълнение на програмата така и в бъдеще. Устойчивото развитие обединява основните стремежи на обществото за постигане на икономическо развитие, осигуряващо нарастващ жизнен стандарт и опазване и подобряване на околната среда и за в бъдеще.

Планът за възстановяване и устойчивост ще постави началото на трансформирането на строителния бранш в устойчив и ще бъде част от Европейския преход към зелена икономика. Инвестициите в сградите ще дадат очакваните импулси в строителния

сектор и цялата икономика, ще доведат до създаване на нови работни места и ще подкрепят мрежите на доставки на локално ниво.

С оглед идентифицираните нужди, интегрираната програма за изпълнение на мерки за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд обхваща следните компоненти:

1. Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на публичен сграден фонд;
2. Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на сгради в сферата на производството, търговията и услугите;
3. Организация и управление на програмата и мерки за публичност и видимост.

КОМПОНЕНТИ:

КОМПОНЕНТ 1 – ПУБЛИЧНИ СГРАДИ

В рамките на Компонент 1 се предвижда финансиране на мерки за устойчиво енергийно обновяване на държавни и общински сгради⁵ (в т.ч. сгради за административно обслужване, сгради за обществено обслужване в областта на културата и изкуството и сгради за спорт, както и сгради, собственост на Българска академия на науките).

По данни от Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. сертифицираните сгради за административно обслужване са над 20%. Анализът показва, че 52,2% от съществуващите административни сгради са построени и въведени в експлоатация през периода 1959 г. – 1977 г., т.е. тяхното проектиране е извършено по най-старите строително-технически норми от 1959 г., а останалите 32% от сградите са проектирани и изпълнени по норми от 1974 до 1986 г. Само 15% от административните сгради, заемани от централната администрация, са проектирани и изпълнени след 2005 г., през който период българското законодателство е обхванато от процес на хармонизация в съответствие с европейското законодателство по енергийна ефективност.

Прегледът и анализът показват, че в рамките на изпълнени и в процес на изпълнение проекти по ОПРР 2007-2013 и ОПРР 2014-2020 г. едва 1,7% кв. м. от нуждите от обновяване на административни сгради и само 2.1% кв. м. от нуждите за обновяване на сградите от културната инфраструктура са покрити.

⁵ Сгради държавна и общинска собственост, посочени в Приложение 2 - Номенклатура на сградите и съоръженията за обществено обслужване и на самостоятелните обекти за обществено обслужване в сгради от НАРЕДБА № 1 ОТ 30 юли 2003 г. за номенклатурата на видовете строежи

Фиг. 4. Дял на обновените сгради за административно обслужване (площ) в страната по ОПРР 2007-2013, ОПРР 2014-2020.

Фиг. 5. Дял на обновените сгради за култура и изкуство (площ) в страната по ОПРР 2007-2013, ОПРР 2014-2020.

С прилагането на мерки за устойчиво енергийно обновяване на публични сгради чрез изпълнението на програмата се цели намаляване на идентифицирания висок процент необходимост от обновяване.

Допустимите дейности по Компонент 1 са:

- Извършване на обследване за енергийна ефективност и сертифициране за ЕЕ;
- Изготвяне на концепция за устойчивост;
- Изготвяне на технически паспорт на сградата;
- Разработване на инвестиционен проект;
- Авторски, строителен надзор и инвеститорски контрол;
- Дейности за изпълнение на СМР за прилагане на мерки за ЕЕ и ВЕИ (енергоспестяващи мерки за достигане на енергиен клас А или постигане

изискването за сгради с близко до нулево нетно потребление на енергия (nZEB), по изключение клас B, с оползотворяване на енергия от възобновяеми източници, въвеждане на системи за енергиен мониторинг и др.)

Изисквания за постигнати енергийни параметри от приложените мерки:

След изпълнение на енергоспестяващи мерки (ЕСМ) сградите следва да постигат клас на енергопотребление „А“. По изключение, и след представяне на съответна обосновка, може да бъде подкрепен и проект, който предвижда след изпълнение на ЕСМ постигане на клас на енергопотребление „В“.

Задължително изискване е след изпълнение на мерките в публичните сгради да се постигне 30% спестяване на първична енергия за всеки обект.

Постигнатите енергийни параметри се оценяват на база изготвен доклад от обследване за енергийна ефективност. Наличието на енергийно обследване е предварително условие за публична подкрепа за обновяване.

Механизмът на изпълнение на Компонент 1 предвижда приоритетност на обектите на местно ниво с водеща роля на общините, с изключение на сградите, които са собственост на Българската академия на науките (БАН).

На базата на извършен анализ ще бъде разработена методология с критерии за териториално разпределение на финансирането между общините по отношение на сградите за административно обслужване, сградите за обществено обслужване в областта на културата и изкуството и сградите за спорт, в рамките на определения бюджет за Компонент 1, отчитащо спецификите на съответните територии и състоянието на публичния сграден фонд.

Разпределението на средствата ще бъде балансирано на територията на страната, за да се гарантира възможен достъп до финансиране на обекти в рамките на цялата страна. Целта е да се създаде синхрон с регионалната политика и инструментите за нейното изпълнение през следващия програмен период, която е фокусирана върху балансираното териториално развитие и намаляване на териториалните дисбаланси в страната.

Предвижда се при териториалното разпределението на средствата по общини да се използват следните критерии със съответната тежест в %:

А) Сгради за административно обслужване

Критерий	Тежест в %
1. Брой население в общината	30%
2. Обща разгъната застроена площ (РЗП) на сградите за административно обслужване ⁶ на територията на общината (забележка: за използването на критерий 2 към момента на разпределение на средствата се изисква наличие на анализ/ база данни с РЗП на всички такива сгради на територията на общината)	20%

⁶ Сгради държавна и общинска собственост, посочени в Приложение 2 - Номенклатура на сградите и съоръженията за обществено обслужване и на самостоятелните обекти за обществено обслужване в сгради от НАРЕДБА № 1 ОТ 30 юли 2003 г. за номенклатурата на видовете строежи

3. Брой сгради за административно обслужване ⁷ на територията на общината (<i>забележка: за използването на критерий 3 към момента на разпределение на средствата се изисква наличие на анализ/ база данни за броя такива сгради на територията на общината</i>)	20%
4. Наличие на одобрени, но нефинансирани обекти по ОПРР 2014-2020	10%
5. Брой административни услуги ⁸ , които се предоставят от всички администрации на територията на общината (<i>забележка: за използването на критерий 5 към момента на разпределение на средствата се изисква наличие на анализ/база данни от общината за броя на административните услуги на територията ѝ</i>)	20%
Б) Сгради за обществено обслужване в областта на културата и изкуството	
Критерий	Тежест в %
1. Брой население в общината	30%
2. Обща разгъната застроена площ (РЗП) на сградите за обществено обслужване в областта на културата и изкуството ⁹ на територията на общината (<i>забележка: за прилагането на критерий 2 към момента на разпределение на средствата се изисква наличие на анализ/ база данни с РЗП на всички такива сгради на територията на общината</i>)	20%
3. Брой сгради за обществено обслужване в областта на културата и изкуството на територията на общината ¹⁰ (<i>забележка: за прилагането на критерий 3 към момента на разпределение на средствата се изисква наличие на анализ/ база данни за броя такива сгради на територията на общината</i>)	20%
4. Наличие на одобрени, но нефинансирани културни обекти по ОПРР 2014-2020	10%
5. Брой културни организации ¹¹ , със седалище на територията на общината (<i>забележка: за прилагането на критерий 5 към момента на разпределение на средствата се изисква</i>	20%

⁷ Сгради държавна и общинска собственост, посочени в Приложение 2 - Номенклатура на сградите и съоръженията за обществено обслужване и на самостоятелните обекти за обществено обслужване в сгради от НАРЕДБА № 1 ОТ 30 юли 2003 г. за номенклатурата на видовете строежи

⁸ Административни услуги, подлежащи на вписване в Административния регистър, съгласно Наредбата за административния регистър

⁹ Сгради държавна и общинска собственост, посочени в Приложение 2 - Номенклатура на сградите и съоръженията за обществено обслужване и на самостоятелните обекти за обществено обслужване в сгради от НАРЕДБА № 1 ОТ 30 юли 2003 г. за номенклатурата на видовете строежи

¹⁰ Сгради държавна и общинска собственост, посочени в Приложение 2 - Номенклатура на сградите и съоръженията за обществено обслужване и на самостоятелните обекти за обществено обслужване в сгради от НАРЕДБА № 1 ОТ 30 юли 2003 г. за номенклатурата на видовете строежи

¹¹ Културни организации, вписани в информационния регистър на културните организации по реда на НАРЕДБА № Н-1 ОТ 14 март 2007 г. за информационния регистър на културните организации

наличие на анализ/база данни от общината от актуалния информационен регистър на културните организации и институти по чл. 14, ал. 4 от Закона за закрила и развитие на културата, достъпен на официалната страница на Министерство на културата)

В) Сгради за спорт

Критерий	Тежест в %
1. Брой население в общината	30%
2. Обща разгъната застроена площ (РЗП) на сградите за спорт на територията на общината¹² (забележка: за прилагането на критерий 2 към момента на разпределение на средствата се изисква наличие на анализ/ база данни с РЗП на всички такива сгради на територията на общината)	25%
3. Брой сгради за спорт на територията на общината¹³ (забележка: за прилагането на критерий 3 към момента на разпределение на средствата се изисква наличие на анализ/ база данни за броя такива сгради на територията на общината)	25%
4. Брой спортни организации¹⁴ на територията на общината (забележка: за прилагането на критерий 4 към момента на разпределение на средствата се изисква наличие на анализ/база данни от общината от актуалния регистър на спортните организации по чл. 9, ал. 1, т. 1 и т. 2 от ЗВФС, достъпен на официалната страница на Министерство на младежта и спорта)	20%

На следваща стъпка общините, в координация със съответните водещи ведомства, собственици на държавни публични сгради, следва да изготвят приоритизиран списък на публичните сгради с нужда от енергийно обновяване и съпътстващи устойчиви мерки в съответната община, на база на предварително изготвена методология с критерии за приоритизиране на публичния сграден фонд. Методологията и критериите за приоритизиране на публичния сграден фонд ще бъдат разработени от МРРБ.

Примерни критерии за приоритизация на публичния сграден фонд са:

- Критерии за устойчивост;
- Ниво на заетост/ползваемост на сградите;

¹² Сгради държавна и общинска собственост, посочени в Приложение 2 - Номенклатура на сградите и съоръженията за обществено обслужване и на самостоятелните обекти за обществено обслужване в сгради от НАРЕДБА № 1 ОТ 30 юли 2003 г. за номенклатурата на видовете строежи

¹³ Сгради държавна и общинска собственост, посочени в Приложение 2 - Номенклатура на сградите и съоръженията за обществено обслужване и на самостоятелните обекти за обществено обслужване в сгради от НАРЕДБА № 1 ОТ 30 юли 2003 г. за номенклатурата на видовете строежи

¹⁴ Спортни организации (спортни клубове и спортни федерации) по смисъла на чл. 11, ал 2 от Закона за физическото възпитание и спорта (ЗФВС)

- Пилотни проекти за демонстриране на ползите от устойчивото енергийно обновяване;
- Постигане на по-висок клас на енергопотребление;
- Принос към изпълнението на индикаторите по програмата;
- Наличие на енергийно обследване;
- Използване на иновативни зелени технологии.

Сградите, които са собственост на БАН не подлежат на приоритизация, като за тях е определен конкретен бюджет в размер на 30 000 000 лева.

Допустими бенефициенти по Компонент 1 са всички общини на територията на Р. България **в партньорство** с компетентен национален орган (областни администрации, министерства и др.) или друг партньор (собственик на сградата), съобразно спецификата и собствеността на обекта. Допустимо е самостоятелен бенефициент да бъде и самият собственик на съответната сграда (напр. министерство, областен управител – за обекти държавна собственост).

Конкретен бенефициент при публични сгради, собственост на БАН е Българската академия на науките.

Финансов ресурс: Индикативен ресурс за Компонент 1: **370 345 508,00 лв. без ДДС**
Финансово разпределение в рамките на Компонент 1 по видове сгради – **70%** публични сгради и администрации, **15%** културна инфраструктура, **15%** спортна инфраструктура и 30 000 000 лв. за сгради, собственост на БАН.

При направени анализи след изпълнение на мерки за ЕЕ в културна инфраструктура по ОПРР 2014-2020 са обновени (с повишена енергийна ефективност) 2,1% от площта на сградите за култура и изкуство в страната. Площта на сградите за култура и изкуство, която е необходимо да бъде обновена е 97,9%. По същата програмата ще бъдат обновени 1,7% от площта на сградите за административно обслужване в страната. Площта на сградите за административно обслужване, за която е идентифицирана нужда от обновяване и повишаване на енергийната ефективност е 98,3%. Нуждите от обновяване надхвърлят многократно постигнатото до момента в рамките на изпълнение проекти.

В рамките на Компонент 1 дейностите по енергийно обновяване на сградния фонд на БАН ще засегнат сгради, използвани за научно-изследователска и развойна дейност и такива с обществено значение, свързани със съхраняване и популяризиране на резултатите от дейността на академията. За тези сгради е постигнато оптимално ниво на заетост, като се има предвид характерът и спецификата на извършваните в тях дейности. В голяма част от сградите са разположени изследователски лаборатории, чисти стаи, помещения с уникално научно оборудване и други специализирани помещения. Значителен брой сгради са заети от повече от едно самостоятелни звена /институти/, като са осигурени необходимите работни помещения за научния, административния и обслужващия персонал. Например, в бл. 6 (в Кампус 4-ти километър на БАН, със застроена площ 363 кв. м. и разгъната застроена площ от 4016 кв.м.) се намират Академичното издателство с печатница, Институт по изследване на изкуствата, Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей (музеят е разположен в друга сграда) и Институт за изследвания на климата, атмосферата и водите. В тази сграда средното ниво на заетост е около 10 кв.м./служител. В бл. 11 в същия кампус (със застроена площ 1715 кв. м. и разгъната застроена площ от 9502 кв.м.), в който се намират три института - Институт по обща и неорганична химия, Институт по катализ и Институт по физикохимия, заедно с Химическата библиотека

на БАН, нивото на заетост е около 30 кв.м./служител, поради разполагането на специализирана научна инфраструктура и помощни работилници.

През 2015 г., в съответствие с нормативните изисквания, със средства на БАН бяха изготвени технически паспорти на сгради и съоръжения в експлоатация, собственост на БАН от първа, втора и трета категория. Паралелно, извършено е и обследване за енергийната ефективност и сертифициране по Закона за енергийната ефективност на 31 от тях, като в докладите от обследването на енергийната ефективност са предписани пакети от енергоспестяващи мерки. На основание чл.20 от Наредба № 16-1594/13.11.2013 г., документите от извършеното обследване на енергийната ефективност и сертифициране на сградите са представени на Агенцията за устойчиво енергийно развитие.

Предвижда се в рамките на допустимите дейности по Компонент 1 да бъдат изготвени технически паспорти и извършено обследване за енергийна ефективност и сертифициране за енергийна ефективност на сградите от четвърта категория. В съответствие с тях, както и с тези изготвени през 2015 г., ще бъдат осъществени дейностите по разработване на инвестиционни проекти, изпълнение на СМР за прилагане на мерки за ЕЕ и ВЕИ и съответните дейности по авторски, строителен надзор и инвеститорски контрол.

От обхвата на настоящия проект са изключени сградите и дейностите, за които е получено финансиране по други фондове, програми, механизми, инструменти и проекти: сградата на бл.109 – Институт по оптически материали и технологии, изцяло реновирана в рамките на проект по Националния доверителен екофонд; сградата на БАН-Администрация на ул. „15 ноември“ №1, която е паметник на културата и в момента се обновява с национални средства; бл. 29 – включен за цялостно преустройство в проект, финансиран по ОП „НОИР“; бл.29А и бл.12, които са планирани за преустройство в проектното предложение „Повишаване на иновационния капацитет на Българската академия на науките (БАН) в сферата на зелените и цифровите технологии“, включен в НПВУ по Механизма за възстановяване и устойчивост.

Следователно, дейностите по енергийно обновяване на сградния фонд на БАН ще бъдат съобразени с предназначението и с нивото на заетост на сградите, както и тяхното техническото състояние, за постигане на заложените енергийни параметри и устойчивост, като не се допуска двойно финансиране на дейности и обекти.

Начин на финансиране:

- Безвъзмездна финансова помощ (БФП)

или

- Комбинирано финансиране (БФП и финансови инструменти)

или

- договори с гарантиран резултат - ЕСКО услуги в сгради - държавна и/или общинска собственост, съгласно Наредба № РД-16-347 от 2 април 2009 г. за условията и реда за определяне размера и изплащане на планираните средства по договори с гарантиран резултат, водещи до енергийни спестявания в сгради - държавна и/или общинска собственост.

Предвижда се спестените разходи от намаленото потребление на енергия след изпълнението на проектите с безвъзмездно финансиране да бъдат внасяни във Национален фонд за декарбонизация. По този начин няма да е необходим

първоначален собствен ресурс за изпълнение на проектите, но ще се гарантира финансов ресурс за последващо изпълнение на други проекти за енергийна ефективност в сграден фонд.

Механизъм за възстановяване от бъдещи приходи от спестена енергия към Фонда за декарбонизация за период 5-15 години означава, че както се очаква след изпълнение на мерки за ЕЕ ще се генерират икономии на енергия за всяка сграда и съответно намаляване на разходите за потребление на енергия. Тези икономии на разходи, в парично изражение, за определен период от време ще бъдат инвестирани във Фонд за декарбонизация. По този начин фондът ще може да функционира и след края на изпълнение на Механизма за възстановяване и устойчивост и ще може да финансира мерки за ЕЕ и след края на изпълнение на програмата за ЕЕ. Финансовите инвестиции за първоначално капитализиране на фонда ще са различни от МВУ).

Плащанията към финалните получатели (бенефициентите) - на база разходооправдателни документи или други документи с еквивалентна стойност, след извършена проверка.

Предвижда се използване на опростени разходи (като % от стойността на проекта) – за дейности за обследване за ЕЕ, концепции за устойчивост, инвестиционен проект, строителен и авторски надзор, публичност на проекта.

Приложим режим на държавни/минимални помощи:

1. За интервенции върху държавни и общински административни сгради: В общия случай подпомагането не представлява държавна помощ, тъй като липсва икономическа дейност – сградите се използват от съответните публични органи (администрации) по предназначение за обичайната им управленска/регулаторна дейност. В случай на наличие на части от сградите, които се използват за изпълнението на икономически дейности ще се прилага Регламент (ЕС) №1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функциониране на ЕС към помощта de minimis или, при необходимост, чл. 38 от Общия регламент за групово освобождаване (Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора), а в случай на финансиране с финансов инструмент – чл. 39 от ОРГО.

2. За интервенции върху културна инфраструктура (държавна и общинска): Съответствието с правилата по държавните помощи ще бъде проверявано за всяка финансирана сграда. Подпомагането няма да представлява държавна помощ за сгради, за които може да се докаже нестопански характер на дейността (когато са изпълнени условията от т. 34 и 36 на Известието на Комисията относно понятието за държавна помощ, посочено в член 107, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз (2016/C 262/01) или липса на ефект върху търговията в съответствие с т. 197 от Известието. В останалите случаи ще се прилагат Регламент (ЕС) №1407/2013 или чл. 38 от ОРГО, а в случай на финансиране с финансов инструмент – чл. 39 от ОРГО.

3. За интервенции върху спортна инфраструктура (държавна и общинска)- Аналогично на мерките, свързани с културна инфраструктура, обновяването на спортната инфраструктура също няма да представлява държавна помощ, когато дейностите, извършвани в съответните сгради не оказват ефект върху търговията между държавите членки (т. 197а от Известието на Комисията относно понятието за

държавна помощ. В останалите случаи ще се прилагат Регламент (ЕС) №1407/2013 или чл. 38 от ОРГО, а в случай на финансиране с финансов инструмент – чл. 39 от ОРГО.

Етапи на изпълнение:

1. Публикуване на пакет документи за кандидатстване (Насоки за кандидатстване, указания към бенефициентите, образци на документи и др.) – второ/трето тримесечие на 2022 г.
2. Подготовка за кандидатстване с проектни предложения – трето и четвърто тримесечие на 2022 г.
3. Процес на оценка на проектните предложения и сключване на договори – от първо тримесечие на 2023 г. до четвърто тримесечие на 2023 г.
4. Изпълнени договори (междинна отчетност през 2023 г.) – от второ тримесечие на 2023 г. до първо тримесечие 2026 г.
5. Изпълнени договори/отчет на изпълнението на програмата – първо и второ тримесечие на 2026 г.

КОМПОНЕНТ 2 - СГРАДИ В СФЕРАТА НА ПРОИЗВОДСТВОТО, ТЪРГОВИЯТА И УСЛУГИТЕ¹⁵

В рамките на Компонент 2 се предвижда финансиране на мерки за устойчиво енергийно ефективно обновяване на сгради в сферата на производството, търговията и услугите.

ВАЖНО:

В обхвата на Компонент 2 не попадат сгради в сферата на селското стопанство. Не са допустими за финансиране инсталации, които попадат в обхвата на схемата на Европейския съюз за търговия с емисии (EU ETS).

В обхвата на Компонент 2 не са допустими интервенции в обекти за производство на енергия.

Изчерпателни специфични данни за обновяване на сгради в сферата на производството, търговията и услугите не са налични, тъй като до момента не са реализирани програмни мерки за обновяване на този тип сгради, поради което същите се нуждаят от подкрепа. Разходите за сгради в сферата на производството, търговията и услугите (компонент 2) са програмирани по метода на експертната оценка въз основа на unit cost на база изпълнени проекти (в нежилищни сгради) по Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013 и Оперативна програма "Региони в растеж" 2014-2020. Приложен е процент на редукция (45%), тъй като са отчетени спецификите на типа сгради и необходимостта от постигане на по-висок енергиен клас.

Допустими дейности по Компонент 2 са:

- Извършване на обследване за ЕЕ
- Изготвяне на концепция за устойчивост;
- Проектиране;
- Подмяна на съществуващи дограми с по-ефективни;
- Подобряване на топлинната изолация на външни ограждащи елементи;

¹⁵ Съгласно Наредба № 1 от 30 юли 2003 г. за номенклатурата на видовете строежи на Министерство на регионалното развитие и благоустройството

- Подмяна на съществуващи отоплителни уреди с по-енергоефективни или използването на отпадна топлина от технологични процеси;
- Използване на ВЕИ в сградите;
- Подмяна системи за осветление с по-енергоефективни;
- Повишаване ефективността на системи за вентилация, климатизация и БГВ.

Изисквания за постигнати енергийни параметри от приложените мерки:

Задължително изискване е след изпълнение на мерките е да се постигне 30% спестяване на първична енергия за всеки обект.

Постигнатите енергийни параметри се оценяват на база изготвен доклад от обследване за енергийна ефективност. Наличието на енергийно обследване е предварително условие за публична подкрепа за обновяване.

Механизъм за изпълнение: Конкурентен подбор на проектни предложения, чрез обявяване на Насоки за кандидатстване и оценяване в съответствие с определени критерии за подбор с цел постигане на най-ефективни инвестиции и при спазване на изискванията на правилата за държавни помощи. Критериите ще бъдат определени на принцип, който гарантира постигане на най-ефективните и устойчиви инвестиции, икономии на енергия, зелена енергия, зелена инфраструктура, възобновяеми източници, кръгова икономика.

Основни критерии ще бъдат наличието на енергийно обследване и изготвен финансов анализ.

Допустими бенефициенти по Компонент 2 са микро/малки, средни и големи предприятия на територията на цялата страна.

Финансов ресурс: Индикативен ресурс на Компонент 2: **235 200 000.00 лв. без ДДС**

Финансово разпределение на Компонент 2 – 40% големи предприятия, 35% средни предприятия, 25% микро/малки предприятия.

Най-голям дял от разпределението на ресурса е определен за големите предприятия, тъй като те се явяват и най-енергоемкия вид предприятия. Предприятията, които ще получат финансиране ще бъдат определени чрез конкурентен подбор, с цел постигане на равен достъп до ресурса и стимулиране развитието на по-зелен бизнес.

Начин на финансиране:

- БФП (с максимален интензитет 50%) на основата на финансов анализ и енергийно обследване и Финансови инструменти

Или

- договори с гарантиран резултат - ЕСКО услуги .

Използването на съфинансиране или договори с гарантиран резултат - ЕСКО услуги ще бъде насърчавано чрез специфични критерии, като максималният размер на безвъзмездното финансиране може да бъде ограничен.

Плащанията към финалните получатели (бенефициентите) - на база разходооправдателни документи или други документи с еквивалентна стойност, след извършена проверка.

Приложим режим на държавни/минимални помощи:

Подкрепата за устойчиво енергийно обновяване на сгради в сферата на производството, търговията и услугите включва прехвърляне на публични ресурси към икономически субекти и предоставяне на икономическо предимство, като не е изключена селективност на мярката или ефект върху търговията. В тази връзка се предвижда мерките по този компонент да се подпомагат в рамките на схеми за

групово освобождаване в съответствие с чл. 38 или чл. 39 на ОРГО, както и с чл. 49 на ОРГО по отношение на обследванията за енергийна ефективност на сградите. Не се изключва прилагането на Регламент (ЕС) №1407/2013, когато размерът на помощта го позволява и са изпълнени всички изисквания на регламента.

Етапи на изпълнение:

1. Публикуване на пакет документи за кандидатстване (Насоки за кандидатстване, указания към бенефициентите, образци на документи и др.) – второ/трето тримесечие на 2022 г.
2. Подготовка за кандидатстване с проектни предложения – трето и четвърто тримесечие на 2022 г.
3. Процес на оценка на проектите предложения и сключване на договори – от първо тримесечие на 2023 г. до четвърто тримесечие на 2023 г.
4. Изпълнени договори (междинна отчетност през 2023 г.) – от второ тримесечие на 2023 г. до първо тримесечие 2026 г.
5. Изпълнени договори/отчет на изпълнението на програмата – първо и второ тримесечие на 2026 г.

Чрез използването на БФП през периода на изпълнение на Националния план за възстановяване и устойчивост ще се стимулира развитието на финансов модел за последващо финансиране на мерки за устойчиво енергийно обновяване в съчетание със заемни средства и/или финансови инструменти. Предвижда се спестените разходи от намаленото потребление на енергия след изпълнението на проектите в рамките на програмата за ЕЕ да бъдат внасяни във Фонда за декарбонизация. Изискването за възвръщаемост на спестената енергия ще бъде регламентирано в договорите за безвъзмездна финансова помощ с бенефициентите По този начин няма да е необходим значителен първоначален собствен ресурс за изпълнение на проектите, но ще се гарантира финансов ресурс за последващо изпълнение на други проекти за енергийна ефективност в сграден фонд, след приключване на изпълнението на програмата и Плана за възстановяване и устойчивост.

КОМПОНЕНТ 3 – ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА И МЕРКИ ЗА ПУБЛИЧНОСТ И ВИДИМОСТ

Стойността е определена като конкретен процент на единна ставка в размер на 2% на базата на вече реализирани процедури със сходни дейности.

Финансов ресурс: Индикативен ресурс на Компонент 3 – **12 110 725,00 лв. без ДДС**

В рамките на Компонент 3 ще бъдат допустими разходи за:

- дейности за организация, управление, оценка, контрол, мониторинг проектите, вкл. чрез възлагане на външни експерти;
- дейности за публичност и видимост на програмата и проектите – информационни кампании с цел популяризиране на постигнатите резултати от изпълнението на мерките за устойчиво енергийно обновяване.

Етапи на изпълнение:

Дейностите по организация и управление на програмата за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд, както и мерки за публичност и видимост ще се извършват непрекъснато през целия период на изпълнение на програмата (от първо тримесечие на 2022 г. до второ тримесечие на 2026 г.).

Функциите, свързани с управлението на програмата за устойчиво енергийно обновяване на жилищния сграден фонд по Механизма за възстановяване и устойчивост са изцяло нови за съществуващата отговорна структура за изпълнение на програмата, което предвид увеличаване брой на дейностите за изпълнение, налага осигуряването на допълнителен човешки ресурс. Необходимостта от нарочен ресурс за управление на програмата произтича от случаите, в които се налага предоставянето на специфична експертиза за извършването на дейностите на определени етапи от изпълнение на Механизма за възстановяване и устойчивост - при програмиране, управление, оценка, контрол и мониторинг на проектите, които ще се изпълняват в рамките на програмата за устойчиво енергийно обновяване на жилищния сграден фонд.

По този начин ще се създадат условия за подготовка, навременно стартиране и ефективно управление и изпълнение на програмата. С предвидената процедура за назначаване на служители с висока квалификация ще се гарантира защитата на финансовите интереси на България и ЕС.

Приложим режим на държавни/минимални помощи – подпомагането в рамките на компонент 3 не представлява държавна помощ, тъй като липсва икономическа дейност.

ВАЖНО! В Програмата се предвижда ползване на механизъм за опростени разходи при постигане на конкретни резултати (като % от стойността на проекта – за дейности за обследване за ЕЕ, концепции за устойчивост, инвестиционен проект, строителен и авторски надзор, публичност на проекта).

Демаркация: В обхвата на Програмата не попадат обекти от образователна, здравна и социална инфраструктура, обекти в сектор „селско стопанство“, както и обекти по Програма за развитие на регионите за периода 2021-2027 г. и Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020¹⁶.

Отговорни ведомства за изпълнение на програмата - Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерски съвет–Централно координационно звено, Министерство на финансите – дирекция „Национален фонд“ и дирекция „Икономическа и финансова политика“, Изпълнителна агенция „Одит на средствата от ЕС“.

Ресорно министерство (РМ) по изпълнението на програмата – Министерство на регионалното развитие и благоустройството, в частност Главна дирекция „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“ (ГД СППРР) - отговорна дирекция за цялостното изпълнение на програмата, в т.ч. публикуване на насоки за кандидатстване, сключване на договори, мониторинг и контрол на изпълнението, извършване на плащания към бенефициентите, отчитане степента на изпълнението на компонентите към Министерство на финансите;

Съгласно чл. 28, ал. 1 от Устройствения правилник на министерство на регионалното развитие и благоустройството, приет с ПМС № 171 от 16.08.2017 г., ГД СППРР е

¹⁶ Демаркация на програмата Програма за развитие на регионите 2021-2027 г. е посочена в т. 8.2.

Управляващ орган на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 -2020 г. и всички произтичащи от това задължения и отговорности, съгласно регламентите на Европейския съюз (ЕС) и Структурните и инвестиционните фондове.

ГД СППРР е част от специализираната администрация на МРРБ, която изпълнява функциите на Управляващ орган на Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г. и Управляващ орган на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 -2020 г. Управляващият орган отговаря за управлението на оперативната програма в съответствие с принципа на доброто финансово управление и в съответствие с чл. 125 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

ГД СППРР разполага с необходимия административен капацитет и опит в управлението на оперативни програми в предходни и настоящи програмни периоди. Ресорното министерство (МРРБ) ще изпълнява функции на междинна Структура, отговорна за наблюдението и докладването на програмата, която отговаря за подбора на крайните получатели, обобщаване на финансовата и техническа информацията и осъществява контрол върху изпълнението на проектите, както и всички съпътстващи дейности, съгласно Националния план за възстановяване и устойчивост (Част 3: Допълняемост и изпълнение на плана). МРРБ ще отговаря за управлението на програмата в съответствие с принципа на доброто финансово управление.

ГД СППРР ще поддържа тясна връзка и ще осъществява непрекъснато взаимодействие с ресорните ведомства – Министерство на икономиката, Министерство на енергетиката, Министерство на финансите, Министерски съвет - Централно координационно звено.

3. Бенефициент.

Бенефициенти (крайни получатели) по програмата са общини и компетентен национален орган (областни администрации, министерства), Българска академия на науките, публично-частни партньорства за сгради в сферата на производството, търговията и услугите, юридически лица с нестопанска цел, общински предприятия, търговски дружества и др.

4. Времеви график за изпълнение на проекта, вкл. дейности, етапи¹⁷.

Срок за изпълнение - 2022-2026 г.

Срок на договаряне - 2022 г. – 70%, 2023 г. – 100%.

Компонент 1 – публични сгради:

Период на изпълнение на компонента – 51 месеца (2022-2026 г.)

Компонент етапи	2022 г.				2023 г.				2024 г.				2025 г.				2026 г.			
	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4
1/ Публикуване на пакет документи за кандидатстване		X	X																	

¹⁷ Графикът ще е релевантен за определянето на междинни цели в рамките на Плана за възстановяване и устойчивост и има пряко отношение към освобождаване на траншове от финансовата подкрепа по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост.

Компонент 3 – Организация и управление на програмата и мерки за публичност и видимост - период на изпълнение 51 месеца (2022-2026 г.)

Компонент 3: етапи	2022 г.				2023 г.				2024 г.				2025 г.				2026 г.			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Организация и управление на програмата и мерки за публичност и видимост		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		

4.1. Кога най-рано може да започне изпълнението на проекта след неговото одобрение?

Второто тримесечие на 2022 г.

5. Индикативен финансов ресурс по дейности, вкл. източници на финансиране (ДБ, европейско финансиране, частно финансиране, МФИ).

Индикативен финансов ресурс по програмата в размер на **617 656 233,00 лв. (без ДДС)** европейско финансиране със средства от Механизма за възстановяване и устойчивост.

5.1. Разпределете индикативно финансовия ресурс, според типа разход:

№	Тип разход	разпределение на ресурса (лева без ДДС)
1.	Публични сгради	370 345 508,00
2.	Сгради в сферата на производството, търговията и услугите	235 200 000,00
3.	Организация и управление на програмата и мерки за публичност и видимост	12 110 725,00
ОБЩО:		617 656 233,00

Разпределението на разходите по компоненти е извършено на база оценка на нуждите в рамките на определения ресурс по програма „Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд“ по НПВУ, както следва:

1. компонент 1 – 59,96%
2. компонент 2 – 38,08%
3. компонент 3 – 1,96%

Обобщена обосновка на необходимия ресурс е представена в Анекс 1 – Обосновка на бюджета.

Предвид естеството на програмата се очаква значителен обем от проекти за обновяване на различни типове сгради, като точният им брой не може да бъде определен към настоящия момент. В тази връзка, процентното разпределение на финансовия ресурс според типа разходи, ще бъде указано в Насоките за кандидатстване към крайните получатели (бенефициенти).

6. Индикатори

6.1. Индикатор/и за продукт

Компонент 1:

- **Обновени сгради – брой**
 - начална стойност – 0 бр. (01.04.2022 г.)
 - междинна стойност– 30 бр. (31.12.2022 г.)
 - междинна стойност– 61 бр. (31.12.2023 г.)
 - междинна стойност– 244 бр. (31.12.2024 г.)
 - междинна стойност– 428 бр. (31.12.2025 г.)
 - крайна стойност – 616 бр. (30.06.2026 г.)
- **Подобрена публична инфраструктура – РЗП кв.м.**
 - начална стойност – 0 кв.м. (01.01.2022 г.)
 - междинна стойност – 142 683 кв.м. (31.12.2023 г.)
 - крайна стойност – 1 426 837 кв. м. (30.06.2026 г.)

Компонент 2:

- **Обновени сгради – брой**
 - начална стойност – 0 бр. (01.04.2022 г.)
 - междинна стойност – 12 бр. (31.12.2022 г.)
 - междинна стойност – 25 бр. (31.12.2023 г.)
 - междинна стойност – 100 бр. (31.12.2024 г.)
 - междинна стойност – 175 бр. (31.12.2025 г.)
 - крайна стойност - – 250 бр. (30.06.2026 г.)
- **Подобрена търговска/производствена/обслужваща инфраструктура – РЗП кв.м.**
 - начална стойност – 0 кв. м. (01.04.2022 г.)
 - междинна стойност – 57 037 кв. м. (31.12.2023 г.)
 - крайна стойност – 570 371 кв. м. (30.06.2026 г.)

6.2. Индикатор за резултат

- **Понижаване на годишното потребление на първична енергия (GWh/година)**
 - базова стойност – 0 GWh/y (2022 г.)
 - междинна стойност – 37 GWh/y (31.12.2023 г.)
 - крайна цел – 379 GWh/y (30.06.2026 г.)
- **Намаляване на емисиите на парникови газове (килотонове CO2 екв.)**
 - базова стойност – 0 ktone (2022 г.)
 - междинна стойност – 20 ktone (31.12.2023 г.)
 - крайна цел – 208 ktone (30.06.2026 г.)
- **Ниво на договаряне (договорени средства-)**
 - Начална стойност – 0% (01.04.2022 г.) – 0,00 лв.
 - Междинна стойност – 30% (30.09.2022 г.) – 181 663 652,00 лв.
 - Междинна стойност – 70% (31.12.2022 г.) – 423 881 855,00 лв.
 - Междинна стойност – 85% (30.06.2023 г.) – 514 713 681,00 лв.
 - Крайна стойност – 100% (31.12.2023 г.) – 605 545 508,00 лв.

Заложените индикатори за продукт за публичните сгради са остойностени на база единични разходи (unit costs) от опит в реализирани сходни проекти за подобряване

на енергийната ефективност на публични сгради по ОПРР 2007-2013 и ОПРР 2014-2020. Заложените индикатори за резултат са остойностени на база наличния ресурс по програмата, изчислен като дял от необходимите инвестиции за обновяване на нежилищните сгради до 2030 г. съгласно Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. С получения дял е изчислен приносът на програмата (в GWh/y и ktоe CO2) към общите цели за нежилищни сгради до 2030 г. по Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради.

7. Изисква ли реализацията на проекта провеждане на процедура по ЗОП?

Процедурите по Закона за обществените поръчки се провеждат от крайните получатели (бенефициентите), които ще изпълняват проектите във всички случаи, когато е приложимо, при спазване на нормативните изисквания (Закон за обществените поръчки и Правилникът за неговото прилагане).

ВАЖНО: Крайните получатели (бенефициентите) са възложители на обществените поръчки, като при подготовката на съответните документи за провеждане на обществените поръчки те следва задължително да предвидят използването на критериите на ЕС за „зелени“ обществени поръчки. „Зелените“ обществени поръчки следва да се основават на ясни, обосновани и амбициозни екологични критерии за продуктите и услугите, на база на подхода на жизнения цикъл. Възложителите следва да се запознаят с Практическото помагало за възлагане на „зелени“ обществени поръчки, публикувано на официалната страница на Агенция за обществени поръчки от м. февруари 2019 г.

В случаите, когато крайният получател (бенефициент) е възложител по смисъла на ЗОП, при избор на изпълнител/и за определени дейности по проектите, същият задължително прилага разпоредбите на ЗОП и актовете по прилагането му.

В случаите, когато крайният получател (бенефициент) не е възложител по смисъла на ЗОП при избор на изпълнител/и за определени дейности по проекта, същият задължително прилага разпоредбите на Глава четвърта от Закон за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ).

7.1. Ако се изисква процедура по ЗОП, каква част от дейностите и финансовият ресурс ще бъдат предмет на обществената поръчка?

Всички дейности и финансовият ресурс, който ще бъде предоставен към крайните получатели (бенефициентите) изискват провеждане на процедури по Закона за обществените поръчки. Крайните получатели (бенефициентите) имат право да сключват договори с изпълнители за осъществяването на дейности по проектите, като при избора на изпълнител прилагат Закона за обществените поръчки и съответните нормативни актове по прилагането му.

7.2. Ако се изисква процедура по ЗОП, какъв е индикативният график за изпълнението ѝ?

Съгласно графика за изпълнение на Националния план за възстановяване и устойчивост, до края на 2022 г. 70% от ресурса следва да бъде договорен, до края на 2023 г. 100% от ресурса следва да бъде договорен и съответно до 2026 г. следва да бъде изпълнен и отчетен към ЕК. В настоящата програма се залагат следните срокове по компоненти за сключване на договори с бенефициентите и провеждане на обществени поръчки:

1. Компонент 1 – публични сгради – 2022-2023 г. (сключване на договори) и 2022-

2024г. провеждане на обществени поръчки от крайните получатели.
2. Компонент 2 – сгради в сферата на производството, търговията и услугите–2022-2023г. (склучване на договори) и 2022-2024г. провеждане на обществени поръчки от крайните получатели.

8. Демаркация и допълняемост.

8.1. Ако са изпълнявани сходни проекти (независимо от източника им на финансиране), опишете как този проект надгражда/допълва постигнатото с предходните проекти.

- Допълняемост на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г. (ОПРР). В рамките на ОПРР 2014-2020 се финансират дейности за повишаване на енергийната ефективност в административни сгради. С програмата за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд с изпълнението на компонент 1 ще се нагоди постигнатото по оперативната програма. Допълване на изискванията на съществуващите финансови механизми за обновяване на съществуващия сграден фонд и осигуряване на по-високи показатели на постигания ефект. Дейността допълва Националния план за сгради с близко до нулево потребление на енергия 2015-2020 г.
- Допълняемост на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. (ОПИК). По тази програма се финансират дейности за повишаване на енергийната ефективност при технологичните процеси в предприятията. С изпълнението на програмата ще се нагоди постигнатото по ОПИК.
- По отношение спортната инфраструктура през 2019 г. е изпълнен проект за енергийно ефективна реконструкция на тренировъчната зала на Зимния дворец на спорта. Изпълнението е извършено чрез ЕСКО договор. През 2017 г. е изпълнен проект „Изпълнение на инженеринг по договор с гарантиран резултат (ЕСКО Договор) за спортна зала Фестивална, гр. София. През 2017 г. са извършени ремонти за енергийна ефективност по проект “Изпълнение на инженеринг по договор с гарантиран резултат (ЕСКО договор) в сградата на спортен комплекс „Академика - 4-ти км” и сградата на Студентско общежитие към „Академика 2011“ ЕАД.
- Програмата за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд има принос към Националния фонд за декарбонизация, който също е част от Националния план за възстановяване и устойчивост, тъй като се предвижда спестените разходи от намаленото потребление на енергия след изпълнението на проектите в рамките на програмата да бъдат внасяни във Фонда за декарбонизация и по този начин ще допринесе за неговото функциониране.
- Допълняемост на Оперативна програма „Околна среда” 2014-2020 и по-конкретно на Процедура № BG16M1OP002-5.003 по приоритетна ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух”, за финансиране на дейности по:
 - подмяна на печки и котли, работещи с твърдо гориво, с друг вид отоплителни устройства: на газ; използващи единствено електричество (с изключение на електросъпротивителни отоплителни устройства и системи); на пелети или друг вид дървесна биомаса/изкопаемо твърдо гориво;
 - подмяна на стационарни индивидуални и многофамилни домакински горивни устройства на твърдо гориво с алтернативни източници на топлинна енергия – свързване или възстановяване на връзката към топлофикационна система или газоразпределителна мрежа.

8.2. Ако по линия на програмите от Споразумението за партньорство, централно управляваните инструменти на ЕС или Фонда за справедлив преход са предвидени за изпълнение сходни проекти, очертайте демаркацията с настоящия проект.

Изпълнението на мерки за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд в програмата ще бъде осъществявано при спазване на демаркация между различните фондове и инструменти, подкрепящи подобен тип мерки на национално ниво – Механизма за възстановяване и устойчивост на базата на Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), Фонда за справедлив преход (ФСП) и ЕФРР. НПВУ има хоризонтален характер и се фокусира върху енергийната реформа и постигането на глобалните цели на Зелената сделка. Мерките за енергийна ефективност, които ще бъдат изпълнени по ФСП, стъпват изцяло на териториален подход, основавайки се на местните специфики и нужди и отразени в съответните териториални планове за справедлив преход, като мерките ще се фокусират върху възобновяеми източници, надграждане на съществуващите инвестиции за постигане на висок енергиен клас и използване на зелени технологии. Мерките за енергийна ефективност, финансирани в рамките на Програма „Развитие на регионите” 2021-2027 през ЕФРР, ще включват проекти, идентифицирани на базата на подход „отдолу-нагоре“ и отразени в релевантните териториални стратегии на общинско и регионално ниво – Планове за интегрирано развитие на община и Интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2.

В рамките на Цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите“: Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 (ПРР) ще се финансират мерки за енергийна ефективност и обновяване на жилищни и обществени сгради. Обновяването на жилищните и обществени сгради ще бъде изпълнявано в съответствие с Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г., като ще се финансират всички видове мерки за енергийна ефективност в сградите, при съблюдаване на демаркация с настоящата Програма на проектно ниво.

В рамките на Цел на политиката 2 „По-зелена, нисковъглеродна Европа“ ще се подкрепят мерки, насочени към подобряване на енергийната ефективност в предприятията и насърчаване нарастването на дела на енергията от възобновяеми източници. Интервенциите ще бъдат съобразени и ще допринасят за изпълнението на стратегическите цели и приоритети съгласно Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на България за 2021-2030.

В допълнение, за програмния период 2021-2027 г. България планира да използва средствата от европейските фондове за засилване на фокуса на инвестициите чрез прилагането на инструменти за интегриран териториален подход на територията на цялата страна, включително интегрирани териториални инвестиции, за реализиране на синергични ефекти. Предвижда се интервенциите по ПРР да имат изключително териториална насоченост, като акцентът ще бъде поставен върху оползотворяването и капитализирането на местните дадености и възможности при адресирането на специфичните нужди на съответните територии и подпомагане преодоляване на вътрешнорегионалните различия. Прилагането на интегриран териториален подход е свързан с фокусиране върху комплексното осъществяване на набор от мерки в зависимост от местните нужди и специфики, които са водещи при планиране на инвестициите, а не върху секторния тип на инвестициите. Чрез прилагането на интегрираните териториални инвестиции ще бъде дадена възможност на широк кръг от местни заинтересовани страни, които, водени от общ интерес, ще могат да подготвят и изпълняват в партньорство взаимосвързани и допълващи се проекти, адресиращи конкретен проблем, като за целта трябва да се идентифицира как отделните секторни елементи си въздействат помежду си върху определената територия и коя е най-подходяща комбинация от инфраструктурни и меки мерки за постигане на целите.

Интегрираният териториален подход в България ще се прилага въз основа на интегрирани териториални стратегии, в съответствие с чл. 28 от РОР и националното законодателство, свързано с политиката за регионално развитие:

- за градско развитие: Планове за интегрирано развитие на общините (ПИРО);

- за териториално развитие на регионите NUTS 2: Интегрирани териториални стратегии за развитие на шестте региона на NUTS 2 (ИТСП).

Обхватът на ПРР 2021-2027 включва всички градски общини на територията на България - общо 50 общини. Десет градски общини (основните центрове за растеж в България) ще бъдат подкрепени по Приоритет 1, а останалите - по Приоритет 2.

ПРР 2021-2027 ще подкрепи предимно инфраструктурни инвестиции, които ще се фокусират върху подобряване и развитие на здравеопазването и социалните услуги, образование, професионално обучение, култура, спорт, туризъм, устойчива градска мобилност, цифрова и безопасна транспортна свързаност, кръгова икономика, енергийна ефективност, достъп до адекватни жилища, мерки за подобряване на качеството на околната среда, мерки за насърчаване на икономическата активност. Специален акцент ще бъдат мерките за подобряване на бизнес средата като инфраструктура за съживяване и икономическо развитие на индустриалните зони.

Усилията ще бъдат насочени към укрепване на икономическото развитие на българските региони, увеличаване на техния икономически потенциал и използване на местни ресурси и възможности.

Програмата за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд по Механизма за възстановяване и устойчивост ще се изпълнява на територията на всички общини на територията на България. Демаркацията между НПВУ и ПРР по отношение на мерките за енергийна ефективност в нежилищните сгради ще се извършва на проектна основа – институцията, която отговаря за програмата по НПВУ и за ПРР, е една и съща - МРРБ.

Националният план за възстановяване и устойчивост представлява хоризонтална подкрепа на национално ниво на мерки за ЕЕ в сектор „Енергетика“, докато ПРР 2021-2027 в своята същност е интегриран подход, базиран на принципа на идентифициране на нужди „отдолу-нагоре“ и комбиниране на различни мерки/проекти с регионално/местно значение.

Фондът за справедлив преход (ФСП) ще финансира региони на ниво NUTS 3 или части от тях въз основа на териториални планове за справедлив преход. Към момента са определени 3 възлищни района за подпомагане по ФСП - Перник, Кюстендил и Стара Загора.

Нуждите на България от енергийна ефективност са изключително високи и в тази връзка, ако е възможно прилагането на мерки за ЕЕ по ФСП, мерките ще бъдат фокусирани върху възобновяемите източници или върху допълняемостта на одобрените мерки по МВУ.

Демаркацията с Програма „Околна среда“ 2021-2027 се изразява в различния фокус на финансиране на мерките за енергийна ефективност. Програмата за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд се фокусира върху повишаване на енергийната ефективност на нежилищни сгради, докато Програмата за околна среда съсредоточава усилия върху постигане на целите за намаляване замърсяването с фини прахови частици.

9. Проектът допринася ли пряко за изпълнение на някоя от Специфичните препоръки на Съвета, отправени към България в рамките на Европейския семестър в периода 2017-2020 г.? Моля, опишете как.

Настоящата програма има за цел справяне със следните предизвикателства, идентифицирани в Европейския семестър:

- да се гарантира постигането на значителни икономии на енергия чрез целенасочени инвестиции в промишлеността, транспорта и сградния сектор. Увеличаването на инвестициите в инфраструктурата за чиста енергия (например чисто и нисковъглеродно производство на електроенергия, междусистемни връзки и интелигентни мрежи), в съответствие с приоритетите, очертани в българския проект на национален план в областта на климата и енергетиката, допълнително ще

спомогне за подобряване на общата конкурентоспособност на икономиката и качеството на живот на хората. В тази връзка е отправената през месец юни 2019 г. Специфична препоръка на Съвета на Европейския съюз към България, а именно „Да насочи икономическата политика, свързана с инвестициите, към научните изследвания и иновациите, транспорта, по-специално към неговата устойчивост, водите, отпадъците и енергийната инфраструктура и енергийната ефективност, като отчита регионалните различия и подобрява бизнес средата.”.

- икономиката на България е с най-интензивното използване на ресурси и енергия и с най-високите емисии на парникови газове в ЕС, а нуждите от инвестиции в областта на енергетиката и декарбонизацията за улесняване на прехода към неутралност по отношение на климата са съществени, както е описано в Интегрирания план на България в областта на енергетиката и климата. Изпълнението на заложените мерки за енергийна ефективност и предложеният подход и механизъм за тяхното изпълнение пряко свързано със Специфичната препоръка на Съвета, отправена към България през месец май 2020 г., а именно „Да рационализира и да ускори процедурите за предоставяне на ефективна подкрепа за малките и средните предприятия и самостоятелно заетите лица, като гарантира също така, че те имат непрекъснат достъп до финансиране и гъвкави условия за плащане. Да даде приоритет на готови за изпълнение публични инвестиционни проекти и да стимулира частните инвестиции, за да се ускори икономическото възстановяване. Да съсредоточи инвестициите в областта на зеления и цифровия преход, по-специално в областта на чистото и ефективно производство и използване на енергията и ресурсите, екологичната инфраструктура и устойчивия транспорт, като допринесе за постепенната декарбонизация на икономиката, включително във въгледобивните региони.“.

Програмата ще допринесе за изпълнение на Специфичните препоръки Съвета на Европейския съюз, отправени към България от 9 юни 2019 и от 20.05.2020 г. по отношение на изпълнение на целите за енергийна ефективност в сградния сектор, като усилията ще бъдат насочени към постигане на икономии на енергия, чрез целенасочени инвестиции в сграден фонд. Това ще доведе пряко до подобряване на средата и условията на живот населението и ще има положителни икономически ефекти върху производителността и конкурентоспособността на предприятията в страната.

Устойчивото енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд ще допринесе за подобряване на бизнес средата, което ще има положително отражение върху икономическото развитие на регионите и ще допринесе за постепенната декарбонизация на икономиката в регионите и страната.

Избраният подход и механизъм за изпълнение на мерките за устойчиво енергийно обновяване на публични сгради предполагат приоритетност на готови за изпълнение на публични инвестиционни проекти, които вече са били одобрени по други национални и оперативни програми, но поради изчерпване на финансов ресурс не са финансирани. Мерките са насочени към зеления преход и икономии на енергия.

Изпълнението на Програмата ще създаде условия за изграждането на зелена инфраструктура, както в силно урбанизирани територии, така и в територии със засегнато от демографските процеси социално-икономическо развитие чрез: Насърчаване на инвестициите в зелена инфраструктура и енергийната ефективност; Намалване на въглеродния отпечатък; По-ефективно оползотворяване и опазване на природните ресурси. Изпълнение на мерки свързани с ЦП 2 и стратегията за изграждане на по-зелена, ниско въглеродна Европа, чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция в управлението на риска.

Мерките ще допринесат за устойчиво управление и използване на природните ресурси, позволяващо задоволяване нуждите на икономиката и обществото. Програмата допринася за постигането на специфични препоръки на Съвета, отправени към България в рамките на Европейския семестър в периода 2017-2020. Програмата включва инвестиции в областта на инфраструктурата на спортните обекти, инвестиции в иновации, свързани с внедряването на съвременни енергийно ефективни решения за електрическите, осветителните, отоплителните инсталации, ВиК и вентилационните уредби. В допълнение програмата допринася както пряко, така и косвено за постигането на заложените в Пакета "Чиста енергия за всички европейци" цели, свързани с повишаване на енергийната ефективност, интегрирането на ВЕИ, сигурността и гъвкавостта на електроенергийната система (ЕЕС), ефективното и прозрачно функциониране на Вътрешния енергиен пазар, особено в контекста на породената от COVID-19 икономическа и социална криза. Дейностите по подобряване на условията в културната инфраструктура са в директна връзка с препоръките към България, особено когато отчетем ключовите културно-просветни, социални и комуникационни функции на читалищата и културните институти като обществени средища. Тяхната роля в живота на населението, особено в малките населени места, е от съществено значение за изпълнение на препоръките за повишаване пригодността за заетост на групите в неравностойно положение и засилване на мерките за активизиране, както и за засилване на цифровите умения.

**10. Проектът допринася ли за изпълнението на реформа в даден сектор?
Моля, опишете как.**

Създаване на устойчив модел за финансово обезпечаване на мерки за енергийна ефективност в тяхната всеобхватност, чрез дефиниране, ситуиране и структуриране на Единен национален фонд за декарбонизация¹⁸, като основна финансова схема в подкрепа на българската стратегия за дългосрочно обновяване на сградния фонд на територията на страната. По този начин ще се създаде устойчив модел на дългосрочно финансово осигуряване, чрез прилагане и използване на различни приходоизточници и възвръщаемост на инвестициите в период от 5 до 15 г. През създаденият фонд за декарбонизация ще могат да се финансират мерки за енергийна ефективност и след приключване на програмата, като очакванията са до 2050 г. да бъдат санирани около 60% от жилищните сгради и 50 % от всички сгради в страната. Създаването на Единен национален фонд за декарбонизация е част от реформите, включени в Национални план за възстановяване и устойчивост и в тази връзка е част от цялостната реформа в енергийния сектор в страната. Програмата за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд е тясно обвързана с фонда за декарбонизация, тъй като ще допринесе за неговото функциониране. Предвижда се спестените разходи от намаленото потребление на енергия след изпълнението на проектите по програмата да бъдат внасяни във Фонда за декарбонизация. По този начин ще се гарантира финансов ресурс за последващо изпълнение на други проекти за енергийна ефективност в сграден фонд.

- Мерки за повишаване ефективността и използване на енергия от ВИ при крайните потребители което допринася за изпълнението на следните цели от НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ, Актуализация 2020 г. или накратко "Национална програма за реформи за 2020 г.": точка 3.3 Национални цели по пакет „Климат-енергетика“ са посочени конкретни политики и мерки за постигане на целите, които са валидни и по

¹⁸ Единен национален фонд за декарбонизация е дефиниран в Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.

отношение на националните цели в областта климат-енергетика по стратегия „Европа 2020“ и Националните цели в областта на декарбонизацията, заложи в ИНПЕК.

- Мерките ще имат своя принос и в осъществяването на реформата в държавната политика за регионално развитие, чиято основна цел е да създаде жизнени, икономически силни и устойчиви региони като отговор на неблагоприятните демографски тенденции и задълбочаване на между- и вътрешнорегионалните различия. Реализирането на програмата ще доведе до повишаване качеството на живот на гражданите, което ще допринесе за икономическия растеж на българските региони и постигането на търсената ефективност при провеждането на реформата в областта на регионалното развитие. Намаляването на разходите за енергия на бизнеса, домакинствата и администрацията, създаването на повече работни места, подобряване качеството на въздуха, намаляване на емисиите на парникови газове са сред дейностите, които трябва да се разглеждат като част от предпоставките за създаването на условия за по-балансирано и устойчиво развитие на територията.

- Наличието на ангажимент на държавата за финансово подпомагане на мерки за съхранение на енергия ще даде и допълнителен тласък на прецизирането на нормативната уредба по отношение на тази дейност. Към настоящия момент в Закона за енергетиката няма дефиниция на дейността по съхранение, а подзаконовата нормативна уредба е частична, като основно разглежда случая на ПАВЕЦ. Предстои транспониране на Директива 2019/944 относно вътрешния пазар на електроенергия. С въвеждането на изискванията на директивата ще бъде осигурено участието на съоръжения за съхранение на енергия наравно с производството и оптимизацията на потреблението на пазара на енергия и доставката на услуги, но това може да не бъде достатъчно за разпространението на модерни технологични решения в тази сфера предвид все още по-високата им цена. Създаването на възможност за подкрепа на такава допълнителна инвестиция само в съчетание с реализация на проект на възобновяеми източници на пазарен принцип ще подкрепи развитието на гъвкав и децентрализиран пазар на електроенергия и увеличаването на дела на възобновяемите източници в него, без да предизвиква нови изкривявания на пазара. Реформата ще допринесе за разширяване възможностите за участие на потребителите на пазара.

- Програмата ще допринесе за постигане на стратегическите цели и реформирането на сектор „Култура“. Поради просветния характер на дейностите, които се осъществяват от читалищата в страната, подобряването на условията и достъпността до техните услуги е пряко свързано с Националната образователна цел, дефинирана в Националната програма за реформи за 2020 г., а именно за намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система. Читалищата, особено в малките общности, са основните средища за достъп до интернет, за образователни курсове по преквалификация и подобряване на квалификацията за хора от всякакви възрасти. С тази своя спомагателна образователна роля, читалищата имат ключово значение за изравняване на образователните и социалните различия между урбанизираните и селските райони на страната. От своя страна, осигуряването на онлайн достъп чрез новите технологии до ценностите на културното и книжовното наследство, съхранявани в музеите и библиотеките в страната, ще смекчи икономическото и социалното въздействие на кризата в името на социално сближаване и намаляване на териториалното и демографско неравенство.

Програмата допринася за осъществяване на реформите в енергийния сектор по Измерение „Енергийна ефективност“ чрез дейностите за подобряване на енергийните характеристики на спортните обекти. Планираните интервенции по програмата са в съответствие с Националния план за действие по енергийна ефективност 2014–2020 г. и Националната дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за

изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществеността и частния национален жилищен и търговски сграден фонд.

11. Проектът допринася ли за развитие на някой от аспектите на устойчивото икономическо развитие? Моля, опишете как.

Държавната политика в областта на енергийната ефективност е част от политиката за устойчиво развитие на страната. Планираните дейности ще допринесат за повишаване на енергийните и експлоатационните характеристики на нежилищните сгради, за подобряване на екологичните показатели в резултат на спестените вредни емисии в атмосферата, пряко и осезаемо ще подобрят условията на обитаване. Ще бъдат създадени нови работни места и ще се ускори икономическото развитие.

Принос към целите за устойчиво развитие на ООН:

- Цел № 7 Осигуряване на достъп до финансово достъпна, надеждна, устойчива и съвременна енергия за всички.
- Подцел 7.3 Да се удвои глобалният процент на подобрене на енергийната ефективност до 2030 г.
- Цел № 8 Стимулиране на траен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички.
- Цел № 9 Изграждане на устойчива инфраструктура, насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация и стимулиране на иновациите.
- Цел № 12 Осигуряване на устойчиви модели на потребление и производство.

Подобряването на енергийната ефективност и модернизирването на уникалните ни културно-просветни центрове се явява продължение на усилията за развитие и съхранение на културното богатство и оползотворяването на потенциала му като инструмент за социално обличаване, стимулиране на творческата и иновативна мисъл, както и за генериране на икономически ползи. Тези мерки ще доведат до засилен интерес към дейността на читалища, музеи и библиотеки, което в крайна сметка ще повиши интереса към културното наследство, образованието и дигиталните технологии, ще намали дела на преждевременно отпадналите от образователната система и ще увеличи заетостта в тези райони. Такава тенденция неминуемо ще допринесе за устойчиво развитие, особено в икономически затруднените области на страната, където има голяма безработица и няма лесен достъп до образователни и културни дейности.

Програмата допринася за развитието на икономическите, здравните и екологични аспекти на устойчивото икономическо развитие. Програмата спомага за повишаване качеството на живот на хората и на общата конкурентоспособност на икономиката, в частта свързана с нарастване на икономическите ползи от функционирането на спортните обекти. Осигуряването на подходяща среда за спортни занимания допринася за стимулиране на физическата активност на населението и подобряване на общия здравен статус на различните социални групи. Същевременно, внедряването на устойчиви решения за енергийна ефективност чрез прилагането на мерки за намаляване на енергийните разходи и разходите за поддръжка и експлоатация на спортните обекти гарантира както полза за хората и околната среда, така и икономически ползи при наличието на намалени експлоатационни разходи. Обновяването на материалната база, енергийната ефективност, внедряването на интелигентни системи за управление ще подпомогнат ефективното функциониране

на спортните обекти чрез използването им не само за спортни събития, но и за различни масови – културни и социални прояви, като по този начин се гарантира устойчивост на резултатите и дългосрочни ползи от внедряването на енергоефективни решения в спортната инфраструктура.

Програмата допринася за развитие на два от трите стълба за устойчиво развитие, а именно Околна среда и Икономика. Предвид че реализацията на програмата ще допринесе за създаването на нови работни места, това е и предпоставка за привличането на допълнителен частен финансов ресурс.

12. Проектът допринася ли за изпълнението на целите на Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030? Моля, опишете как.

Програмата допринася за изпълнението на целите, определени в Националната програма за развитие: БЪЛГАРИЯ 2030, по-конкретно:

Ос на развитие 2 „Зелена и устойчива България“ – Приоритет 4 „Кръгова и нисковъглеродна икономика“ – Програмата допринася за изпълнението на една от основните цели на приоритета, а именно повишаването на ресурсната – и в частност енергийната производителност, при следване на принципите на кръговата икономика и стимулиране внедряването на нисковъглеродни, ресурсно ефективни и безотпадни технологии. Програмата е в съответствие с целите на Приоритета за въвеждане на пазарни стимули за намаляване на разходването на енергия от бизнеса, включително чрез подпомагането на инвестициите в енергоефективно оборудване и строителство. Устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост, така че тези потребности да могат да продължат да бъдат удовлетворявани и в дългосрочен план. Определени са три национални приоритета, като част от същите е приоритет П4 Кръгова и нисковъглеродна икономика, който включва намаляване на енергийната интензивност в домакинствата. Също така подпомага по-голяма енергийна ефективност на енергийните компании и на потребителите, намаляване на разходването на енергия от бизнеса и създаването на предпоставки за разпространението и ефективното управление на микромрежи за възобновяема енергия.

Приоритет 5 „Чист въздух и биоразнообразие“ – Програмата е в съответствие с основната цел на политиката в областта на опазването на околната среда, а именно подобряване качеството на атмосферния въздух и в частност - намаляване на концентрацията на фини прахови частици (ФПЧ). Ще продължи да се насърчава и намаляването на енергийната интензивност в сградния сектор, включително и в домакинствата.

Комплексният ефект от подобряване на условията в културните институти има връзка с целта за устойчиви градове и общности, както има принос и по трите цели на Националната програма, а именно:

За Ускореното икономическо развитие – чрез предоставяне на средства и условия за съвременни образователни подходи и компютърни обучения, както в големите градове, така и от особено значение в малките и средни населени места, което ще допринесе за постигане на заложения в програмата индикатор „Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI)“.

За демографския подем – дейностите на читалищата, националните училища по изкуства и културните институти ще спомогнат за засилване на културните познания

и развитие на образованието през целия живот, преквалификация и подобряване на компютърните умения на хора от всички възрасти, което съответно ще повиши конкурентоспособността им на пазара на труда и ще намали миграцията, предизвикана от безработица или поради възрастова дискриминация.

Намаляване на различията – културните институти и читалищата в малките и средни населени места са ключов център за достъп до култура, образование, информационни услуги и социални контакти. Подкрепата за тяхната дейност неизменно ще доведе до постигане на цел III от Програмата, а именно „по-включващ и по-устойчив растеж, при намаляване на социалните и териториални неравенства и способстване на споделен просперитет“.

13. Проектът допринася ли за изпълнението на целите и приоритетите, определени в Интегрирания национален план „Енергетика и климат“? Ако отговорът е „да“, моля, опишете как.

Програмата допринася за изпълнението на целите, определени в Интегрирания национален план „Енергетика и климат“, по измерение „Енергийна ефективност“ - постигане на енергийни спестявания в крайното потребление и дейностите по производство, пренос и разпределение на енергия, както и подобряване енергийните характеристики на сградите. Постигането на целите за повишаване на енергийната ефективност е стратегически свързано с обновяването на сградния фонд, като приоритет ще се дава на енергийната ефективност в съчетание с използването на възобновяеми енергийни източници в сградния сектор.

Програмата ще допринесе пряко, в качеството на алтернативна мярка, и за постигането на Националната кумулативна цел на България за енергийна ефективност, определена съгласно изискванията на чл. 7 от Директива 2012/27/ЕС (изменена с Директива (ЕС) 2018/2002), както и изпълнението на Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. Програмата е директно свързана с националните задължения, съгласно изискванията на чл. 5 и чл. 8 от Директива 2012/27/ЕС.

Предвидените мерки за подобряване на енергийните характеристики в културни институции в цялата страна ще допринесе за постигане на целите за енергийна ефективност на сгради, посочени в Интегрирания национален план „Енергетика и климат“. Не на последно място, дейностите по обновяване и изграждане на съвременни отоплителни системи в тези сгради ще допринесат значително за постигане на европейските цели за „зелен“ преход.

Програмата ще допринесе за постигане на целите, които си поставя България по отношение на енергийната ефективност, свързани с постигане на високо енергийно ефективен и декарбонизиран сграден фонд до 2050 г. Програмата е в съответствие с мерките за обновяване на сградния фонд чрез енергийна ефективност в съчетание с използването на възобновяеми енергийни източници, внедряване на високоефективните охладителни и отоплителни инсталации, въвеждането на иновативните технологии.

По отношение на измерение „Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност“ от Интегрирания национален план „Енергетика и климат“ Програмата е в

съответствие с конкретно предвидените цели, които си поставя държавата в областта на научните изследвания, иновации и конкурентоспособност, а именно:

- внедряване на нови енергоспестяващи технологии, които да подобрят качеството на живот и да подобрят условията за работа на българските граждани;
- подобряване качеството на атмосферния въздух.

В Интегрирания национален план „Енергетика и климат“, по Измерение 2.3. „Енергийна сигурност“, т. iv, като една от целите по отношение на увеличаване на гъвкавостта на националната енергийна система изрично е посочено увеличаване на капацитета за съхранение на електрическа енергия и природен газ чрез развитие на съществуващите и изграждане на нови съоръжения за съхранение.

В периода от 2022 г. до 2030 г. се предвижда да бъдат въведени мерки, свързани с развитието на енергийната инфраструктура, подкрепа за интегрирането в електроенергийните мрежи на електрическата енергия, произведена от възобновяеми източници, както и от по-широкото използване на интелигентни системи за съхранение на енергия. Реализирането на такива мерки ще доведе до по-пълното използване на електрическата енергия, произведена от възобновяеми източници, благодарение на нейното по-лесно интегриране в електроенергийната система.

Програмата ще допринесе и по Измерение 2.4. „Вътрешен енергиен пазар“, като насърчи потребителите да използват, съхраняват и продават на пазара произведената от тях електрическа енергия.

България планира да разработи няколко проекта за съхранение на електроенергия с цел осигуряване на баланс и гъвкавост на системата, засилване на позицията на България на износител и осигуряване на трансгранична гъвкавост на системата. Тези проекти ще улеснят и по-нататъшното развитие на ВИ и интегрирането им в националната енергийна система, като се има предвид променливостта на такива енергийни източници. В тази връзка се предвиждат следните инвестиции:

- увеличаване на експлоатационния потенциал на ПАВЕЦ „Чаира“ чрез изграждането на язовир „Яденица“, което ще даде възможност за оптимизиране на структурата на генериращите мощности.
- инвестиции в батерии за регулиране на честотата, чиято обща мощност е около 180 MW;
- инвестиции за насърчаване комбинирането на нови ВИ с локални съоръжения за съхранение на електрическа енергия в зависимост от подходящото технологично решение за съответните проекти (общо около 200 MW).

Програмата допринася за изпълнението на всичките цели и приоритети определени в Интегрирания национален план „Енергетика и климат“, а именно:

- Възобновяеми енергийни източници;
- Енергийна ефективност;
- Емисии на парникови газове.